הלכות בשר בחלב

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן פז – מהלכות בשר בחלב – דיני בישול בשר בחלב

א נאמר בתורה ג׳ פעמים ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. ודרשו בגמרא שאחד בא לאיסור אכילה, ואחד לאיסור בישול, ואחד לאיסור הנאה. ולכן אף שלא מצינו בתורה איסור לבשל שאר איסורים, בבשר בחלב האיסור הוא גם בבישול, ואף אם אינו למטרת אכילה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד עב]

ב איסור אכילה והנאה של בשר בחלב נאמרו בתורה בלשון בישול, ואמרו בגמרא (חולין קח.) שהוא כדי לומר לנו, שאין איסור מן התורה אלא כשהוא מבשל בשר בחלב ביחד, אבל כשאינו בדרך בישול, כגון שנתן בשר בתוך חלב ושהה שם מעת לעת, או שמלח בשר וגבינה יחד, אינו אסור באכילה אלא מדרבנן. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד פ]. ואסור לבשלו אפילו לבדו. ואם עבר ובישלו יש אוסרים אותו בהנאה, ויש מתירים, ובמקום הפסד מרובה יש לסמוך על המתירים למוכרו לגוי. [הליכות עולם חלק ז׳ עמוד יב].

ג לא אסרו חכמים כבישה ומליחה בבשר בחלב אלא באכילה, אבל מותרים בהנאה, ולפיכך בשר שנפל לתוך חלב ושהה שם עשרים וארבע שעות, או שנתן בשר וגבינה בתוך מים צוננים ושהו שם עשרים וארבע שעות, מותר למכור התערובת לגוי או להשליך התערובת לכלב. ואמנם בספק כבוש, הבשר והחלב מותרים על ידי שטיפה בצונן, דכיון שהוא מילתא דרבנן, הוה ליה ספק דרבנן ולקולא. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד פב]. וחתיכת בשר קטנה שהשליך אותה ילד לתוך קדרה רותחת של חלב, והיה ששים בחלב נגד הבשר, ולא נודע הדבר לבני הבית, ואח״כ נצטננה קדרת החלב, והבשר בתוכה, וכשהיא צוננת עירו מחצית החלב לקדרה אחרת, ונשארה חתיכת הבשר בקדרת החלב הראשונה יותר משיעור ״מעת לעת״. וכעת אין ששים בחלב נגד חתיכת הבשר. יש לחוש לאיסור כבישה, אחר שהיתה רותחת ונצטננה, ויש כבישה אחר בישול, והחלב נאסר מטעם כבוש. [יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים ח״א חיו״ד סימן יב, דף שטז טור א׳, וכתב שם שאין לסמוך על מ״ש הרב עקרי הד״ט להתיר בזה].

ד מעיקר הדין מותר לכבוש בשר וחלב יחדיו, או בשר בתוך חלב, מעת לעת, על מנת ליהנות מהם, וכגון ליתנם לפני כלב או למוכרו לגוי. [אבל באכילה בודאי שנאסרים]. וכן מעיקר הדין מותר למלוח בשר וגבינה יחדיו, לצורך גוי או בהמתו. ומכל מקום המחמיר שלא לעשות כן לכתחלה, תבוא עליו ברכה, ובפרט כשרוצה לחוש למראית העין. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד פו]

ה בשר שנפל למגירה שבמקרר, ושהה שם עם חלב שנשפך למגירה, ויש ספק אם הבשר שהה בתוך החלב עשרים וארבע שעות, או פחות מזה, יש להתיר את הבשר והחלב באכילה על ידי שטיפה היטב. ואם רוצה לבשל הבשר [לבדו] או להרתיח החלב, יש אומרים שיש איסור בדבר, דשמא שהה בתוך החלב עשרים וארבע שעות ואז יש בחלב טעם בשר, וכן ההיפך, וכאשר יבשל יעבור על ספק איסור תורה של בישול בשר בחלב. ויש שמקילין בזה לבשלו לכתחלה, ואף באכילה מותר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד צא. ועיין עוד בהליכות עולם חלק ז׳ עמוד יב. ודו״ק. ועיין בשו״ת יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים סימן י׳ שדן בדין חתיכת בשר שהיתה שרויה בחלב צלול, וספק אם נכבשה מעת לעת, אם יש לחוש לאוסרה מספק כבוש מטעם איסור דם, דשמא עדיין לא נמלחה ולא הוכשרה לקדרה, והמסקנא שם להקל].

ו אם נשפך חלב במקרר וכמות מסויימת ירדה לתוך המגירות, והירקות שהיו במגירה שהו שם עשרים וארבע שעות, יש להם דין של כבוש כמבושל, ואסור לאכול ירקות אלה עם בשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד צח]

ז מי שאכל כזית בשר וחלב כאחד, [לאחר שנתבשלו ביחד] לוקה. והיינו, אף אם היה חצי כזית בשר וחצי כזית חלב, או אפילו רבע כזית חלב וג׳ רבעי כזית בשר, ובשניהם יחד יש כזית, לוקה משום איסור אכילת בשר וחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד צח]

ח יש אומרים שאין איסור בישול בשר בחלב אלא משום חשש שמא יאכל, וממילא כאשר מבשל בשר בחלב באופן שאין חשש שיבוא לאכול, וכגון שבודק אם יש במוצר שלפניו תערובת של בשר וחלב כדי להמנע מלאוכלו, אין לאסור בזה משום בישול בשר וחלב. ויש חולקים ואומרים דמאחר שהוא גזרת הכתוב לאסור לבשל בשר בחלב, ממילא גם כשאין חשש שמא יבוא לאכול, אסור לבשל בשר בחלב. ויש לצרף סברא הראשונה כסניף להקל כשיש עוד סברא להקל. [ולכן לענין מעבדה יש להקל כאשר יבואר להלן, אחר שיש עוד צירופים]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קב]

ט יש מי שאומר שדרך בישול שאסרה התורה בבשר בחלב, הוא רק כשנותן הבשר והחלב בקדרה על האש, שהוא דרך בישול. אבל אם נתן הבשר והחלב בכלי ראשון שאינו על האש, אינו לוקה על הבישול. שאין זה דרך בישול הרגיל. וממילא תערובת זו מותר למוכרה לגוי, שאין איסור בזה אלא מדרבנן, ולא אסרו אלא באכילה. ויש חולקים ואומרים שגם אם מבשל בכלי ראשון שהיד סולדת בו שאינו על האש, הוי בכלל האיסור של ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. וכן עיקר לדינא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קב]

י אין לערות רותחים מכלי ראשון על בשר וגבינה. ויש אומרים דעירוי על בשר וגבינה יש בזה איסור מן התורה משום ״לא תבשל גדי בחלב אמו״, דעירוי מבשל כדי קליפה. ויש אומרים דעירוי אינו אוסר בבשר בחלב [כדי קליפה] אלא מדרבנן, ולדבריהם אם עירו חלב רותח על בשר, אינו אסור בהנאה, ומותר למוכרו לגוי. ויש אומרים דעירוי ככלי שני ואינו אוסר בדיעבד כלל. ולדינא, אין לערות רותחין על.בשר וחלב בעין, אך אם עברו ועשו

כן יש להקל למכור לגוי, דעירוי אינו דרך בישול שאסרה בו התורה גבי בשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קח. יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים דף שנד טור ב]

יא הנותן בשר לתוך חלב חם בחום שהיד סולדת בו שבכלי שני, אינו עובר על איסור תורה של ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. ואם נתן בשר בחלב רותח שבכלי שני, בדיעבד הכל מותר, אך לכתחילה ראוי ליזהר שלא לעשות כן, דאף שכלי שני אינו מבשל, מכל מקום יש אומרים דכלי שני מבליע ומפליט, וראוי לחוש ליזהר בזה לכתחילה. אבל בדיעבד מותר אפילו בלא קליפה, ובהדחה היטב סגי. ודבר גוש רותח שמונח בכלי שני, יש אומרים שיש לו דין כלי שני לענין דיעבד, ויש אומרים דדוקא בדבר לח כלי שני אינו מבשל, שדפנות הכלי מצננות את מה שבתוכו. אבל דבר יבש וגוש שאין בו רוטב, וכגון אורז וחתיכות בשר או דגים, דינם ככלי ראשון. ולדינא גם דבר גוש בכלי שני אינו מבשל. ולכן בדיעבד יש להקל בזה. [ילקוט יוסף איסור והיתר ג׳ עמ׳ קיא]

יב יש מי שאומר שהמבשל בשר עם גבינה, אינו עובר משום בישול בשר בחלב מן התורה, שאין הגבינה בכלל חלב אמו. ויש חולקים, וכן עיקר לדינא. [איסור והיתר ג׳ עמוד קיד]

יג יש אומרים שאין איסור בישול בשר בחלב בטיגון, ואינו אלא מדרבנן. והיינו טיגון בשמן או בשומן, בלא אמצעות מים. ולדבריהם אם טיגן בשר וחלב, מותר למכור את התערובת לגוי. וכן בשר מבושל [שנתבשל לבדו] שנתעורר ספק אם אחר כך טיגנוהו עם חלב או לא, יש להתירו בהנאה ולמוכרו לגוי ככל ספיקא דרבנן. ולפי זה מותר לטגן בשר בחמאה לצורך חולה שאין בו סכנה. ויש חולקים ואומרים שטיגון הוי בכלל בישול ואסור מן התורה. ולדינא לא יצא הדבר מידי ספק, אם טיגון הוי בכלל בישול או לא. ולכן רק בצירוף עוד ספיקות יש להקל. וכן בהפסד מרובה ושעת הדחק יש לסמוך על האומרים שאינו דרך בישול, והוי רק בשר בחלב דרבנן, ומותר בהנאה. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קיז. וראה בשו״ת יביע אומר בהערות לרב פעלים חיו״ד סימן י דף שטו טור א׳, שדן במי שטיגן בשר בחמאה, אם נאסר מן התורה כדין בישול בשר בחלב, שאסור בהנאה, או אין איסור בטיגון אלא מדרבנן, והעלה להחמיר]

יד אם צלה בשר בשפוד יחד עם גבינה, יש אומרים שעבר מן התורה על ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. שצלייה בכלל בישול. ויש חולקים ואומרים שאין בזה איסור אלא מדרבנן, אחר שאינו דרך בישול, ולא נאסרה הנאתו מן התורה, ומותר למוכרו לגוי. וכל שיש ספק נוסף בדבר, כגון שלא נצלה שליש בישולו כשיעור מאכל בן דרוסאי, יש להתירו בהנאה. והוא הדין לבשר מטוגן בחמאה. וכן אם צלה בשר בקדירה חלבית בת יומא, שהוא צלי קדר, ואין בבשר ששים לבטל טעם החלב הבלוע בקדרה, מותר להרבות בקדרה עד שיעור ששים כדי לבטל האיסור, דאף אם נאמר שגם בצלייה עוברים על איסור תורה של לא תבשל גדי בחלב אמו, והרי באיסורי תורה אין מבטלין איסור לכתחלה גם לאחר שנתערב, מכל מקום יש לצרף סברת האומרים דבבלוע ליכא איסור בישול מן התורה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קכב]

טו אם בישל בשר וחלב בשמש, אינו עובר מן התורה משום ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. אבל בודאי שאסור לאכול מתערובת זו, והכלי צריך הגעלה. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קכו]

טז כבר נתבאר שאם מלח בשר עם גבינה, אינו אסור אלא מדרבנן. אך אינו אסור אלא באכילה, ורק כדי קליפה, אבל מותר למוכרו לגוי. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קכט]

יז יש אומרים דלכתחילה אין להתיר לבשל עוף בחלב, שלא התירו בזה בבישול והנאה אלא בדיעבד, אבל לכתחילה אסרו חכמים לבשל עוף בחלב, [משום מראית העין]. ויש אומרים שמותר לבשל לכתחילה בשר עוף בחלב, שלא אסרו בזה חכמים אלא באכילה. והעיקר להקל בבישול עוף בחלב לגמרי, ובפרט לצורך רפואה [כדי לעשות תרופה ולהניח ברטייה וכדומה], אפילו לצורך חולה שאין בו סכנה. וכל שכן בהנאה לאחר שנתבשל, שאין ראוי להחמיר לאבד ממון של ישראל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קל]

יח אף על פי שאם כבש בשר בחלב בכלי עשרים וארבע שעות, הבשר והחלב נאסרו מדרבנן, מכל מקום קדרת בשר ששהו בתוכה חלב צונן עשרים וארבע שעות, ואחר כך שוב שהו בתוכה בשר עשרים וארבע שעות, יש להתיר התבשיל. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קלז]

יט יש אומרים שאם הבשר והחלב נתבשלו יחד, וחוזר ומבשלם שנית, אינו חייב על הבישול השני, דאין בישול אחר בישול בבשר בחלב אף בדבר לח. ויש חולקים ואומרים דבבשר בחלב יש בישול אחר בישול. ויש אומרים שאם הבשר נתבשל לבדו, והחלב נתבשל לבדו, וחוזר ומבשלם יחד, יש בישול אחר בישול בבשר בחלב, דבבישול השני מקבלים טעם אחד מהשני ונעשים נבילה. אבל בשר וחלב שנתבשלו יחד, וחוזר לבשלם, אין בישול אחר בישול בבשר בחלב. וכן עיקר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קמג]

כ עגלים המפוטמים על ידי תערובת של בשר בחלב, [והיינו, שהחברות בארץ מקבלות את חומר- הגלם מוכן, והוא אבקת חלב לבדה, ואבקה המכילה שומנים מן החי, ויטמינים, וברזל, והמעבדות כאן בארץ מערבבים את שני החומרים, ועל ידי בישול בחום גבוה מאד נעשים החומרים הנ״ל שוב לאבקה, ואבקה זו ממיסים לפני אבסת העגלות במים

רותחים עד כשמונים מעלות, לצורך מאכל העגלים], יש אוסרים בזה משום בישול בשר בחלב, וגם אוסרים את אכילת העגלים אחר שנתפטמו מאיסור. ולכן לכתחלה יש לעשות את כל זה מתערובת של שומן צמחי, או בתערובת על ידי כלי שני. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קמג]

כא המבשל בשר וחלב בין על האש ממש, בין בתנור חשמלי שיש בו גופי חימום, בין על פלאטה, בכל זה עובר משום לא תבשל גדי בחלב אמו. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קסג]

כב המבשל במיקרו-גל, [בלי גופי השחמה], יש להסתפק אם עובר על איסור תורה של לא תבשל גדי בחלב אמו. ונפקא מינה לענין אם עברו ובישלו בשר וחלב במיקרו גל ביחד, אם מותר למוכרו לגוי. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קסג]

כג הרוצה להשתמש במיקרו-גל הן למוצרי חלב והן למוצרי בשר, ראשית דבר יש להבחין בין שני סוגי מיקרו-גל המצויים כיום, כי יש כאלה שיש בהם גופי השחמה, ואז דינם כדין תנור חשמלי רגיל. אך בתנורי מיקרו-גל שאין בהם גופי השחמה [גוף חימום], ופועלים רק באמצעות קרינה, אם משתמשים במיקרו גל לצורך בישול, או לחימום אך בשימוש תדירי, באופן שהדפנות מגיעות לחום שהיד סולדת בו, יש לנהוג להכשירם על ידי ניקוי היטב, ולהניח שם חצי כוס מים עם מעט חומר ניקוי [אמה], וירתיחו את המים במשך כעשר דקות, עד שדפנות התנור יספגו מהמים, ואחר כך ינקו היטב את הזיעה שבדפנות, וישתמשו תמיד במיקרו גל באמצעות קופסא סגורה היטב. והתנור כשר למאכלי בשר ולמאכלי חלב בזה אחר זה. וכן הדין לענין הכשר המיקרו גל בפסח. והצלחת של הזכוכית שהמאכל בתוכה לדידן די לה בשטיפה היטב. [איסור והיתר ג׳ עמוד קסז]

כד כיור (קערת המטבח) שנסתם משיירי מאכל, ויתכן שיש בנקב הכיור שיירי שומן ושיירי גבינה, [כאשר יש בבית רק כיור אחד] ורוצה לשפוך מים רותחים מכלי ראשון על פתח הכיור כדי להמיס את השומן ולגרום למים שיזרמו כתיקנן, יש אומרים שלכתחילה אין ראוי לעשות כן, מחשש לבישול בשר בחלב. ויש מקילין בזה, וכן הוא מעיקר הדין. וכיום שחומרי ניקוי חריפים מצויים בכל בית, והחומרים גורמים לפגימה גדולה בשיירי המאכל, וגם מכלים את השיירים, ועל ידי כך הסתימה נפתחת, לכתחלה עדיף לעשות כן, וגם עדיף שלא ישפוך להדיא על השיירים, אלא בצד. אולם מעיקר הדין מותר לערות רותחין לפתח הכיור, ובפרט כשידוע שיש שם שיירי עוף ולא בשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קעד. יביע אומר חלק ה׳ חלק אורח חיים סימן לג אות ד]

כה יש נמנעים מלערות מים רותחים לתוך פח אשפה, או לתוך המשולש שבכיור שנותנים בו שיירי המאכל, דיש לחוש שמא יש שם שיירי שומן ושיירי גבינה, ועל ידי העירוי הבשר והגבינה יתבשלו יחד. ומכל מקום מעיקר הדין אין בזה איסור, שהרי אין זה ברור שיש שם שיירי שומן וגבינה צמודים זה לזה, וכן אין זה ברור שהרותחים יגרמו לבליעת טעם הבשר בגבינה, או ההיפך, שיש אומרים דאין עירוי מבשל כלל, וכן אין בישול אחר בישול בבשר בחלב. ואמנם ראוי ליזהר שלא לשפוך שמן רותח [שטיגנו בו בשר] על חתיכות פיצה וגבינה שבתוך פח האשפה, שבשפיכה זו גורם לבישול בשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קעט]

כו מותר לכבס מגבות שהשתמשו בהם בארוחה בשרית, יחד עם מגבות שהשתמשו בהם בארוחה חלבית, ואין לחוש בזה שיבשל את שיירי השומן והגבינה יחד. [שם עמ׳ קעט].

כז מותר לבדוק חמאה תוצרת חוץ לארץ במעבדה כימית, אם יש בה תערובת של שומן וחלב, ואין לחוש בזה לאיסור במה שמטגן הבשר והחלב. וכן הוא הדין שמותר לבדוק שוקולד במעבדה כימית לבדוק אם יש בה תערובת שומן מן החי בחלב, מפני שאף אם יש תערובת כזאת, היא כבר מבושלת יפה ביחד, ואין בישול אחר בישול, וגם אינו מתכוין לבשל בשר בחלב, וספק הוא אם ישנה תערובת כזאת, או לא, וספק פסיק רישיה הוי כדבר שאינו מתכוין שמותר. [איסור והיתר ג׳ עמוד קפ. יביע אומר ח״ז חיו״ד סי׳ ה׳. הליכות עולם ח״ז עמ׳ א]

כח נר חלֵב שמעורב בו גם חמאה, יש אומרים שמותר להדליק את הנר, ואין לחוש בזה לאיסור בישול בשר בחלב. ויש חולקים. ולדינא כל שיש צירוף נוסף חזי לאצטרופי סברא זו להקל, וכגון בנר של חלב עם חמאה שכבר נתבשלו יחד וקיבלו טעם אחד מהשני, ומדליק הנר, דשמא אין טיגון בכלל בישול לענין בישול בשר בחלב, ושמא אין בישול אחר בישול בבשר בחלב. וכן הדין בספק אם יש בנר תערובת של חלֵב וחלַב או לא, דיש להקל להדליק הנר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קפא]. ומותר להדליק סיגריה מן הנר של חֵלֶב, וטוב שלא ידליקנה מן הפתילה שבנר אלא מן השלהבת. [יחוה דעת חלק ב׳ סימן יז עמוד עב. וכן הוא גם בהליכות עולם חלק ז׳ עמוד כח].

כט חמאה שנתבשלה בקדרת בשר בת יומא, מותר להדליק בה נר חנוכה, כיון שאסור להשתמש לאורה, ואין כאן הנאה, שמצות לא ליהנות ניתנו. וכל שכן שאין הדבר ברור שנאסרה בהנאה, כיון שאין הבשר בעין, ורבים מן האחרונים סוברים שבאופן כזה יש להתיר בהנאה. ואין לאסור מטעם שנר חנוכה צריכה שיעור שתדלק לפחות חצי שעה, וכאן שאסורה בהנאה כתותי מכתת שיעורה, זה אינו, שפירוש כתותי מכתת שיעורה אין הכוונה שכאילו אינו כלל, אלא הוא כמו שנפרך, ואם כן זה לא שייך אלא בלולב ושופר שצריך שיעור בגופם, אבל כאן אף אם נחשוב שהשמן נעשה כטיפין

דקים הרי על כל פנים ראוי הוא להדליק כשיעור שאמרו חכמים. וגם איסור בישול בעת ההדלקה של נר חנוכה אין כאן, שאין בישול אחר בישול. וגם כיון שאין הבשר בעין, אין איסור בישול, לכן יש להתיר. וטוב להחמיר היכא דאפשר. [או״ה ג׳ עמ׳ קפג. שוב יצא לאור הליכו״ע ח״ו, ושם כתב כדברינו בילקו״י הנז׳]

ל יש אומרים שאין איסור בישול בשר בחלב בדבר בלוע. ולכן אם בישל חלב בקדרה של בשר, אינו עובר משום ״בישול״ בשר בחלב. ויש אומרים שגם בבלוע יש איסור בישול בשר בחלב מן התורה. ומעיקר הדין יש להקל. אך נכון לחוש לכתחלה לדברי האוסרים. אולם אם יש הפסד מרובה בדבר, יש להתירו בהנאה. ולכן קדרה חולבת בת יומא לכתחלה לא יבשל בה בשר אפילו לגוי, משום איסור בישול בשר בחלב, וכן להיפך. ומכל מקום מאחר שאין שניהם בעין, הבשר והחלב, ואין כאן אלא פליטת הכלי, בשעת הדחק או במקום הפסד מרובה יש להקל בבישול ובהנאה. ומיהו כשאין הכלי בן יומו נראה שאין צורך להחמיר, ומותר לכתחלה לבשל בקדרה שאינה בת יומא עבור גוי. שאף על פי שחז״ל גזרו בקדרה של איסור שאינה בת יומא, גזרה משום קדרה בת יומא, באיסור בישול בשר בחלב בכהאי גוונא לא גזרו. [אבל אין לבשל חלב בקדרה בשרית שאינה בת יומא בלי הכשר כדת, לצורך ישראל, משום טעם הבשר הבלוע בקדרה, וחכמים גזרו קדרה שאינה בת יומא אטו קדרה בת יומא]. [איסור והיתר ג׳ עמוד קצא. ירחון קול תורה תמוז תשס״ג עמ׳ כג. הליכו״ע ח״ז עמוד יב, ועמוד יט]

לא יש אומרים שאם מבשל בשר בחלב ובשעה שהמוצר מתחמם הוא כלה ונשרף ומתבער מן העולם, אין בזה איסור בישול בשר בחלב. ויש חולקים. [איסור והיתר ג׳ עמוד קצה]

לב אסור לבשל בשר בחלב אפילו שמבשל לצורך גוי, או לתת לכלב, ואפילו אם משליכם אחר כך. ולכן מפעלים המכינים אוכל עבור בעלי חיים, יש להם להקפיד שלא לבשל בשר וחלב יחד. אבל מותר להם לבשל נבילות וטריפות וחזיר וכיו״ב, כדי להכין מצרכי מזון לכלבים, כל שאין האוכל ראוי למאכל אדם, ואין לחוש שמא יבוא לטעום. [ובמאכל הראוי לאכילת אדם ראה להלן]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קצז]

לג בשר שנתבשל בחלב ונאסר בהנאה, אסור ליתנו במתנה לגוי, ואפילו אינו מכירו כלל. וכן אסור ליתנו לכלב, ויש אומרים שאסור ליתן את התבשיל אף לכלב של הפקר, אף שאין לו הנאה ישירה מהבשר והחלב. וכן אסור להשליך תערובת זו לנהר או לים שיש בו דגים, דתערובת בשר וחלב צריך שלא יהנה ממנה שום בריה. ויש חולקים ואומרים שדוקא גבי חמץ החמירו שלא ליתנו אף לכלב של הפקר, מה שאין כן בשאר איסורים. והעיקר לדינא שגם בשאר איסורי הנאה אסור ליתן לכלב של הפקר. ומכל מקום אם הוא בגדר ספק אם הבשר והחלב נאסרו בהנאה, יש להתיר ליתנו לכלב של הפקר או להשליכו לים. וכן במקום שיש עוד צירופים יש להקל בכלב של הפקר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד קצח. ילקו״י על הלכות ערלה פרק ב׳. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד יא. יביע אומר חלק י׳ דף שנה טור א׳]

לד מי שנזדמן לו נבלה או טריפה, ורוצה לבשלה כדי למוכרה לגוי, אין בזה איסור, ואפילו בשר חזיר, שלא אסרה תורה בישול אלא בבשר וחלב. אך הכלים בודאי שנאסרו. [וכל זה בנזדמן לו נבילה וטריפה ושאר איסורים, אבל בלאו הכי הרי אסור להסתחר בדבר איסור]. ומכל מקום אסור לבשל נבלות וטריפות בקיבוצים חילוניים משום ״מסייע בידי עוברי עבירה״. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רא]

לה מי שמצבו הכלכלי דחוק ביותר, ואין לו מקור פרנסה אחר, יש להתיר לו לעבוד כטבח במסעדה של גוים, ולבשל להם נבילות וטריפות, באופן שיזהר מלטעום מהתבשילים. וכן יזהר שלא לבשל בשר בקדרה חלבית בת יומא, וכן להיפך. אבל אם אינה בת יומא, יש להקל. וסתם כלי גוים אינם בני יומן. ואמנם לכתחילה נכון מאד להשתדל להתפרנס בדרכי היתר בטוחים, ורק כאשר אין לו כל מוצא אחר, יוכל לסמוך להקל כאמור. [ילקוט יוסף איסור והיתר ג׳ עמוד רג. יביע אומר חלק ד׳ חיו״ד סימן ו׳].

לו יש אומרים שאסור לישראל לבשל כרוב בלי בדיקה מתולעים לצורך פועלים גויים, שיש חשש שיבואו יהודים לאכול מהם. אבל אם הירקות מתבשלות בתבשיל של איסור, או בקדרה של איסור במסעדה לצורך גויים, שאין בו חשש שיהודים יאכלו ממנו, מותר לטבח יהודי לבשל לגויים ירקות המוחזקים בתולעים, ולא חיישינן שמא הוא עצמו יבוא לאכול מזה. ויש חולקים ומתירים גם בתבשיל שאינו של איסור, דכל שמבשל במיוחד לצורך הפועלים הגויים, אין לחוש שיאכל. וכן עיקר לדינא כסברא זו. [איסור והיתר ג׳ עמוד רד]

לז עוף חי שנפל לתוך חמאה רותחת, ומתה בתוכה, אף על פי שהעוף והחמאה אסורים באכילה, (אם אין ששים כדי ביטול), מכל מקום העוף והחמאה מותרים בהנאה, ורשאי למוכרם לגוי, וגם אין בזה איסור משום אבר מן החי, דרוטב אבר מן החי אינו אסור לבני נח. ויש אומרים שאין איסור טעם כעיקר בבני נח, וגם יש אומרים דלא שייך לאסור בהנאה בטעם של אבר מן החי. [איסור והיתר מהדורת תשמ״ז, עמוד רד. שוב יצא לאור יביע אומר חלק י׳, ושם (דף שנג טור ב) כתב כדברינו. ע״ש].

לח בשר וחלב שנתבשלו יחדיו, צריך לקוברן, או להשליכם לבית הכסא, ולא יתנם לגוי אפילו בחנם. וכן אסור להאכילם אפילו לכלב של הפקר. ואם שרפו גם אפרו אסור בהנאה מן התורה. ואם נאסרו רק מדרבנן, כגון שכבש או מלח בשר בחלב, מותר למוכרם לגוי, או ליתנם לכלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רו]

לט אם בישל חלב בקדרת בשר בת יומא, או ההיפך, החלב נאסר מפליטת הבשר, וכבר ביארנו לעיל (סעיף יד, ל) שיש אומרים שהחלב נאסר גם בהנאה, שגם בבלוע עבר על איסור בישול מן התורה, ויש אומרים שאין איסור בישול בבלוע. ובשעת הדחק או הפסד מרובה יש להתירו בהנאה. והקדרה צריכה הכשר. ויש אומרים שקדרה שבלעה מבשר וחלב מותר למוכרה לגוי בלי הכשר, אחר שאין הגוי מוסיף דמים על הבלוע. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רח. יביע אומר ח״ד חיו״ד סימן ו אות י׳. ויש לצרף סברת האומרים שאין איסור בישול בשר בחלב בחצי שיעור, וראה ביביע אומר חלק ד׳ חאו״ח סימן לג אות יז]

מ קדרה שהרתיחו בה חלב ביום ראשון בבוקר, וביום שני בבוקר טעו ובישלו בה בשר, ויש ספק אם עברו עשרים וארבע שעות משעה שהחלב הרותח היה בקדרה, או לא, העיקר להתיר מטעם ספק ספיקא, שמא הלכה כרבינו תם וסיעתו שלינת לילה בלבד פוגמת, ואין צריך מעת לעת, ושמא עבר מעת לעת בין החלב לבשר, והוה ליה נותן טעם לפגם שמותר. [יביע אומר חלק ז׳ חיו״ד סימן ו׳, ושלא כמ״ש בשו״ת רב פעלים להחמיר בזה].

מא חתיכת בשר שנפלה ליורה של חלב רותח, וקיבלה טעם מהחלב ולא היה שיעור ששים ונאסרה, ונפלה חתיכה זו לתבשיל אחר של ירקות וסילקוה, והחתיכה נאבדה או שנשפך מן התבשיל באופן שאי אפשר לעמוד על שיעורו אם היה בתבשיל ששים כנגד אותה חתיכה או לא, הוה ליה ספק דאורייתא ולחומרא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רי]

מא בשר שנפל לתוך קדרת חלב שאצל האש, ונאסרו שניהם מדין בשר וחלב, ואחר כך נפלה חתיכת הבשר לתוך קדרה שיש בה מרק ירקות, והיא אצל האש, אף על פי שגם המרק נאסר באכילה מפליטת הבשר האסור, [אם אין ששים נגד הבשר האסור] מכל מקום מותר למכור המרק לגוי, חוץ מדמי האיסור שבו, ואת הבשר יקברו כדין בשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר ג׳ עמוד רי].

מב איסור בישול בשר בחלב מן התורה, אינו אלא כשנתבשל הבשר לפחות כשליש בישולו, שהוא כמאכל בן דרוסאי, אבל בפחות משיעור זה, אינו אסור אלא מדרבנן, ולכן מותר בהנאה, ויכול למכור התערובת לעכו״ם. וכן אם נפלה חתיכת בשר לא מבושלת לתוך קדרה של חלב רותח הנמצא על האש, והבשר לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי, מותר למוכרו לגוי. ואם בישל בישול גמור חצי כזית בשר בחלב, יש בזה מחלוקת אם הוא אסור מן התורה או לא. ואם נצטרף לזה עוד ספק יש להתירו בהנאה משום ספק ספיקא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד ריב. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד ז׳]

מג קדרה שהרתיחו בה חלב, ולמחרת חיממו בקדרה זו מים, ובעוד המים רותחים על האש, נפלה לתוכה חתיכת בשר, והבשר שהה בקדרה זמן מועט עד שהוציאוהו, [ולא נתבשלה אפילו כמאכל בן דרוסאי], אפילו שהיה ברור שלא עברו עשרים וארבע שעות מאז חימום החלב, חתיכת הבשר אסורה באכילה, אך יש להתיר את הבשר והחלב בהנאה, וכגון למוכרם לעכו״ם. ואם יש ספק אם עברו כ״ד שעות, הבשר והחלב מותרים גם באכילה. [דיש לצרף שיטת ר״ת דלילה פוגם]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רכו]

מד בשר בחלב, אסור לאוכלן אפילו שלא כדרך אכילתן, ולכן אין להקל לחולה שאין בו סכנה לקחת תרופות העשויות מתערובת בשר בחלב, אפילו אם מערב בהם דבר מר ופוסלם לאכילה. ואם התערובת נפגמה מאכילה קודם שעירבו בתוכה שומן וחלב, יש להקל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רכט]

מה ומכל מקום נותן טעם לפגם מותר גם בבשר בחלב, בדיעבד. ולכן קדרה שבישל בה בשר, ואחר מעת לעת עבר והרתיח בה חלב, או להיפך, האוכל מותר באכילה כדין כל האיסורין המותרים בדיעבד בנותן טעם לפגם, והכלי יגעילנו ברותחין אחר מעת לעת. אך אם עבר ובישל בקדרה במזיד, אף שאינה בת יומא אסור לו לאכול מהתבשיל, משום קנס. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רלד]. ואם נתבשל הבשר בקדרה הזאת אחר לינת לילה אחד, וספק אם עבר עליה מעת לעת, משעה שהרתיחו בה החלב, והוציאוהו משם, מותר מטעם ספק ספיקא, שמא הלכה כרבינו תם וסיעתו שלינת לילה פוגמת, ושמא עבר עליה מעת לעת. [שו״ת יביע אומר ח״ז חיו״ד ס״ס ו. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד ז].

סימן פז סעיף ב׳

מו אף על פי שנאמר בתורה לא תבשל ״גדי״ בחלב אמו, גדי לאו דוקא, אלא הוא הדין שור שה ועז, שאסור לבשלם בחלב. ודיבר הכתוב בהווה. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רלו]

מז כוי, שהוא ספק חיה ספק בהמה, אסור לבשלו בחלב משום דספק דאורייתא לחומרא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רלו]

מח יש אומרים דחֵלֶב הרי הוא כדין בשר, ולכן אם בישל חֵלֶב עם חלב, עובר על לא תבשל גדי בחלב אמו. ואם עשו כן התערובת אסורה בהנאה. ויש אומרים דאין חֵלֶב בכלל בשר, ולכן אם בישלו בחלב אינו עובר על איסור בישול בשר בחלב, וממילא התערובת מותרת בהנאה. וסברת המקילין מועילה לצרפם לסניף להקל בהפסד מרובה. [שם עמוד רלח].

מט יש אומרים שכבד אינו בכלל בשר, ואם בישלו עם חלב אינו עובר משום לא תבשל גדי בחלב אמו, דכבד כולו דם ואין לו תורת בשר לעבור על בישולו בחלב. אולם אין לסמוך על סברא זו אלא כסניף בעלמא. ואם בישל כחל עם החלב שבו, אינו עובר מן התורה על איסור בישול בשר בחלב. [ולענין היתר אכילתו ראה להלן סימן צ׳]. אבל אם בישל הכחל עם חלב הבא ממקום אחר, עובר על איסור תורה משום ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. [ילקוט יוסף איסור והיתר ג׳ עמ׳ רמ]

נ האיסור לבשל בשר בחלב הוא בין בחלב אמו בין בחלב אחרת, אלא שדיבר הכתוב בהווה. ואמנם אם בישל חלב שחוטה בבשר בהמה, אינו עובר מן התורה משום בישול בשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רמא]

נא בהמה שלא הניקה ויש לה חלב [כשהיא קרובה לימי לידתה], אף על פי כן אסור מן התורה לבשל בשר עם חלב זה, ואינו דומה לחלב זכר שמותר מן התורה לבשלו בבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רמג]

נב בשר חיה בחלב אסור באכילה מדרבנן, אבל אין בזה איסור מן התורה משום ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. וכן מותר בהנאה. [וראה לעיל סעיף י״ז אם יש לחוש בבישול חיה ועוף בחלב משום מראית העין]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רמד]

נג איסור אכילת בשר עוף בחלב היא מדרבנן, ולכן אם נפל עוף לתוך חלב רותח, ולא היה ששים כנגד העוף, מותר להרבות על החלב עד שיהיה שיעור ששים כנגד העוף. [אבל אין התערובת כולה נהפכת לאיסור שנצטרך לשער כנגדה]. ואמנם יש אומרים דאיסור אכילת עוף בחלב הוא מדאורייתא, ולדבריהם יש לילך בספיקו להחמיר כשל תורה, וכן אם נפל עוף לתוך חלב ואין ששים בחלב כנגד העוף, לדבריהם אין להרבות על החלב כדי לבטלו. והעיקר לדינא כסברא ראשונה, דבשר עוף בחלב אינו אסור אלא מדרבנן. ודעת הרמב״ם שאף כל האומר בשר עוף בחלב דאורייתא עובר בבל תוסיף. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רמז]

סימן פז סעיף ג׳ – בישול בהמה טמאה בחלב

נד בשר בהמה טמאה מותר מן התורה לבשלה עם חלב בהמה טהורה, או להיפך, וכן מותרים בהנאה. ומכל מקום יש להחמיר שלא לבשל בשר בהמה טמאה עם חלב בהמה טהורה, או להיפך, משום מראית העין. ואמנם בשר בהמה טהורה נבילה או טריפה אסורים מן התורה בחלב בבישול, ובהנאה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רנו. יביע אומר חלק ו׳ חיו״ד סימן ח׳ אות ב]

נה כזית בשר בהמה טמאה שנתערב עם חלב בהמה טהורה, ונתבשלו יחד, ולא היה ששים כנגד כזית הבשר האסור, אבל היה רוב, ונשפך מהחלב לקדרה אחרת של חלב בהמה טהורה, אין צריך לשער כנגד כל החלב שנשפך לתוך התבשיל, אלא די לשער כנגד הבשר הבלוע בחלב, שאין החלב נהפך לנבלה שצריך לשער כנגד כל החלב. [שם עמוד רסב]

נו המבשל בשר בהמה טריפה או נבילה, עם חלב טהורה, עובר משום ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. והבשר והחלב נעשים נבילה. ואם החלב נשפך לקדרה אחרת צריך לשער ששים כנגד כל החלב כמו בכל בשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רסב]

סימן פז סעיף ג׳ [ברמ״א] – חלב שקדים

נז אם בישל בשר טמא עם גבינה, והגבינה היא חתיכה הראויה להתכבד, יש אומרים שלא בטלה אפילו באלף. ואם בישל חלב טמא עם בשר טהור אף שהבשר מצד עצמו הוא טהור ולא שייך בו חתיכה הראויה להתכבד, מכל מקום מצד בשר בחלב שייך בו חתיכה הראויה להתכבד. ויש אומרים שבחלב טמא או בשר טמא אין איסור בשר בחלב. [ולכולי עלמא חתיכת בשר טמא עצמו שייך בו חתיכה הראויה להתכבד]. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רסד]

נח מותר לעשות חלב משקדים ולבשל בו בשר עוף, הואיל ובשר עוף בחלב מדרבנן. אבל בבשר בהמה יש להניח שקדים אצל החלב משום מראית העין. ומכל מקום לכתחילה נכון להניח שקדים בתוך החלב גם בבשר עוף, כדי שיכירו שהוא חלב שקדים, ואם רוצה לשתות חלב שקדים אחר שאכל בשר, אין צריך שום היכר. [ילקוט יוסף חלק ח׳, איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רסה. יביע אומר חלק ד׳ חלק אבן העזר סימן ג׳ אות ג׳, וחלק ו׳ חיו״ד סימן ח]

נט אם בישלו בשר עם אורז ונתנוהו בתוך עלי גפן או עלי כרוב יש שנהגו לאכול תבשיל זה עם חלב שקדים, [או חלב סינטטי], ואין צריך ליתן שם שקדים להיכר, אפילו אם יש שם בשר בהמה. שהרי אין כאן בשר בעין אלא מכוסה בתבשיל. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רסט]

ס מותר לשתות חלב סינטטי אחר ארוחה בשרית. וכן גלידה מחלב סינטטי, וכל שכן גלידה פרווה הדומה לגלידה חלבית, לאחר ארוחה בשרית, ואין לחוש בזה למראית העין. ולכן מה שנוהגים בבתי מלון הכשרים להגיש לאורחים אחר מאכלי בשר כוס חלב סינטטי, או קפה המזוג בחלב סינטטי, ואין בהם שום תערובת של חלב טבעי כלל, אין לאסור זאת עליהם, והנח להם לישראל, שמאחר שאין האיסור ניכר ממש בשעת האכילה והשתיה, אין

לחוש לאסור משום מראית העין, ואין צורך כלל לתת שקדים עם החלב הצמחוני הזה, כדי שיהיה היכר בדבר, והנח להם לישראל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רסט. יביע אומר חלק ו׳ חיו״ד. יחוה דעת חלק ג׳ סימן נט עמוד קפח]

סא מותר לטגן נקניק צמחי [סויה] בחמאה חלבית, ואין לחוש בזה למראית העין. ובמקומות ציבוריים המחמיר תבוא עליו ברכה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רעא]

סב מותר לבשל דגים או חגבים בחלב ואין בזה איסור משום בישול בשר בחלב, שאין דגים וחגבים בכלל בשר. ואמנם לענין אכילת דגים בחלב ראה להלן. [איסור והיתר ג׳ עמוד רעב]

סימן פז – סעיף ד׳ – לבשל בשר בחלב אשה

סג אסור לבשל בשר בחלב אשה מפני מראית העין. אבל אם נפל לתוך תבשיל, בטל, ואין צריך שיעור ששים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רעג]

סד השותה חלב אשה הכנוס בכלי, בארוחה בשרית, יש אומרים שמועיל להניח שקדים בכוס, ולשתות את החלב עם בשר. ואף בבישול מותר. ויש חולקים וסוברים דבחלב אשה לא מועיל להניח בצד שקדים, ורק בחלב שקדים ממש מועיל ליתן בצד שקדים להיכר. וכן עיקר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רעג]

סימן פז סעיף ה׳ – דין ביצים הנמצאים בתרנגולת

סה ביצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה, אם הם גמורות, דהיינו שיש להם חלבון [הלבָן] וחלמון [צהוב], אף על פי שהיא מעורה בגידים [יש בה כעין חוטים אדומים] הרי זו ביצה גמורה ומותר לאכלה בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון אסור לאכלה בחלב. אבל מותר לבשלה עם חלב שלא על דעת לאוכלה, שהרי אפילו בשר עוף עצמו מעיקר הדין מותר לבשלו עם חלב, כשאינו אוכלו. ואף לסברת האומרים דאסור לבשל עוף בחלב משום מראית העין, בביצה לא שייך לאסור משום מראית העין. [או״ה ג׳ עמוד רעה]

סו ביצה שנגמר רק החלמון שלה, והיא עדיין מעורה בגידין, ועברו ובישלו את הביצה בחלב, יש להקל שלא לאסור התערובת [אף כשאין ששים]. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רפא]

סז ביצה הנמצאת בתרנגולת, ונגמר רק החלמון שלה, אף שהיא עדיין מעורה בגידין עם שלל הביצים, אם אכלה [בפני עצמה] מותר לאכול אחריה גבינה, ואין צריך להמתין כלל. ויש מחמירין בזה, ולכן הרוצה להחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. אך מעיקר הדין יש להורות להיתר. שדוקא לאכלם ביחד עם חלב, אפילו בלא בישול, אסור, אבל לאכול אחריהם מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רפב]

סימן פז סעיף ו׳ – מעושן בבשר בחלב

סח יש אומרים שהנותן בשר וגבינה יחד תחת עשן ונתבשלו, עובר על איסור תורה משום ״לא תבשל גדי בחלב אמו״. ויש חולקים ואומרים שאינו דרך בישול, ואין לוקין עליו, ואינו אסור אלא מדרבנן. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רפג]

סט אסור לבשל בשר וחלב ביחד בחמי טבריה, דאף שאין לוקין עליו מן התורה, מכל מקום איסורא מיהא איכא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רפט]

ע המבשל בשר במי חלב, או בחלב מתה, פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב. וגם בזה יש בו איסור מדרבנן. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רצא]

עא יש מי שאומר דנסיובי דחלבא [פירוש, חלב המתמצה מקפאון הגבינה] אינם בכלל מי חלב המותרים, אלא נסיובי דחלבא אסורים מן התורה, ומי חלב היינו אחר שעושים הגבינה מבשלים הנסיובי, והאוכל צף מלמעלה, ולא נשאר בו אלא מים בעלמא, זהו הנקרא מי חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רצג]

עב המבשל דם בחלב, פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב. [וגם לא משום איסור דם]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רצג]

עג המבשל בשר בחלב זכר של בהמה אין לוקין עליו, שהרי נאמר בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו, וחלב זכר אינו חלב אם. אבל איסורא מיהא איכא. אבל בחלב זכר של אדם, [אם אירע כן] לא מיקרי חלב כלל, ומותר לבשלו בבשר. ויש אוסרים גם בזה משום מראית העין, דלא גרע מחלב אשה וחלב שקדים. ואמנם בין בחלב זכר של בהמה, ובין בחלב זכר של אדם, אם נפלו לתוך קדירה של בשר אינן אוסרים. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רצה]

סימן פז סעיף ז׳ — המבשל שליל בחלב

עד המבשל שליל בחלב חייב, וכן האוכלו. אבל המבשל שליא או עור וגידים ועצמות ועיקרי קרנים וטלפים הרכים, עם חלב, פטור. וכן האוכלם פטור. אבל איסורא מיהא איכא. ויש אומרים שאין איסור בזה אלא לענין אכילה, אבל מותר בבישול. ויש חולקים ואוסרים גם בבישול. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד רצז]

סימן פז סעיף ט-י — חלב הנמצא בקיבה

עה חלב הנמצא בקיבה דינו כפרש בעלמא, ואין עליו תורת חלב, לענין איסור בישול בשר בחלב, ומותר לבשל בו בשר אפילו בצלול שבה. [שם עמוד שא. הליכות עולם ח״ז עמוד כד]

עו חלב הנמצא בקיבה ונמלח עם הקיבה, או שעמד בתוך עור הקיבה כ״ד שעות, אין להעמיד בו גבינות, דחלב זה נאסר לכתחלה. אבל בדיעבד אפילו אם הוא חלב שנשאר כ״ד שעות בעור קיבת נבלה או טריפה, והעמיד בו גבינות, מותרים. [איסור והיתר ג׳ עמוד שא]

עז ומכל מקום חלב הנמצא בקיבה והקיבה נמלחה עם החלב שבה, ועבר והעמיד בחלב זה גבינות, אין לאסור את הגבינות. אולם לכתחלה אין להניח החלב בקיבה עד שהחלב יצטנן בתוך הקיבה. ורק בדיעבד אין לחוש. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שג]

עח אם העמיד גבינה בעור קיבה של כשרה, אם יש בה טעם של בשר, אסורה, ואם לאו מותרת. ומשערין בששים כנגד עור הקיבה. [ובמקום הפסד אפשר להקל ליתן הגבינות לעכו״ם שיטעם, ואם יאמר שאין בה טעם בשר, הגבינות מותרות]. אבל המעמיד בעור קיבת נבילה וטריפה ובהמה טמאה אוסר בכל שהוא, ואפילו אם העור לא נתן טעם בחלב. וכן המעמיד גבינה בעור קיבת שחוטה בשחיטה של הקראים, חשיב כמעמיד בעור קיבת נבילה ואסור בכל שהוא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שד]

עט קיבה של בהמה כשרה שהעמידו בה גבינות, ועשו ממנה הרבה גבינות, ונמצא לאחר זמן בתוך השק שהקיבה בתוכה מעט מן הדקין, יש להתיר את הגבינות, ואין זה נחשב כהעמיד באיסור. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שו]

פ עור הקיבה לפעמים מולחים אותו ומייבשין אותו ונעשה כעץ, וממלאים אותו חלב, גבינות אלו מותרות, אחר שעור הקיבה נתייבש והוי כעץ בעלמא ואין בו לחלוחית בשר. ומכל מקום לכתחלה אין לעשות כן. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שו]

פב קפה שמייצרים בחוץ לארץ ומערבים בה חומר אסור שנעשה מאבקת נבלה וטרפה, אך יש יותר מששים בקפה נגד החומר האסור, ונתברר גם כן שאין שום טעם איסור בקפה, יש אומרים שהקניה מן הגוי נחשבת לכתחלה, והלכה רווחת שאין מבטלין איסור לכתחלה. ויש חולקים ואומרים שהקניה מן הגוי נחשבת כדיעבד, ומותר לכתחלה לקנות הקפה מן הגוי. ובדין הקפה יש עוד טעם להקל, לפי שאבקת האיסור נעשית כעפרא בעלמא ואינה ראויה לאכילה כלל, ובטלה מתורת איסור. [וכמ״ש הרמ״א (בסימן פז סעיף י׳) בדין עור קיבה שנתייבש. וראה בשו״ת יביע אומר חלק ז׳ חלק יורה דעה סימן ז׳. ושם כתב שאין לחלק בין נבילה וטריפה שכבר חל עליה שם איסור וכו׳. שכל האחרונים הסכימו להקל גם בכה״ג. ע״ש].

דין אכילת דגים עם חלב או בשר

פג אין לאכול בשר ודגים ביחד, משום שקשה לצרעת. ואם טיגנו דגים יחד עם בשר במחבת אחת, גם הדגים וגם הבשר נאסרו באכילה. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שח]. וראה עוד להלן בסימן קטז בדינים אלה.

פד יש להמנע מלאכול דגים בחלב, או עם גבינה, משום חשש סכנה. ויוצאי אשכנז נוהגים להקל בזה, ויש להם על מה שיסמוכו. ונהרא נהרא ופשטיה. [איסור והיתר ג׳ עמוד שח. הליכות עולם ח״ז עמוד כ׳. יחוה דעת ח״ו סי׳ מח עמוד רנז]. ורבנות הנותנת הכשר למסעדה המגישה מאכלי גבינה עם דגים, צריך שיכתבו מודעה שלענין זה אין לספרדים ועדות המזרח להקל.

פה מותר לטגן דגים בחמאה, שדי לנו להחמיר בחלב ודגים כמבואר בבית יוסף, והבו דלא להוסיף עלה. [ראה בשו״ת יביע אומר ח״י בהערות לרב פעלים חלק ב׳ חיו״ד סימן י׳ שהביא מ״ש הגרי״ח לאסור לטגן דגים בחמאה, וכתב ע״ז, הנה רבו בעל זבחי צדק, אחר ראותו כל דברי מהרי״ח כתב בשו״ת זבחי צדק ח״ג (סי׳ קמג), שמאחר שיסוד כל החומרא של דגים בחמאה אינו אלא יסוד רעוע, כמ״ש במחז״ב, שכתב, שנפל ט״ס בדברי מרן הב״י. וכ״כ הרב יד דוד די בוטון שלדעת רוה״פ אין יסוד לחומרא זו כלל, א״כ למה לנו להחמיר בזה, ולכן אם מנהג תושבי העיר בומבאי לאכול דגים המטוגנים בחמאה, שפיר דמי, ואין להם לחוש כלל. וסיים: ״והגם שהגרי״ח העלה לאסור דגים עם חמאה, משום דהויא מילתא דסכנתא, עכ״ז אנן בדידן נ״ל שאין לאנשי בומבאי לחוש לזה כלל, שהרי גם החכמים פה בגדאד, העידו שאנשים רבים במדינתנו אוכלים דגים עם חמאה ואין פוצה פה. וכן נהגו

בכל ערי אשכנז. עכת״ד. ומה שחשש לזה הרהמ״ח מטעמא דסכנתא, הנה בודאי שאין זו סכנה טבעית, גם לפשט דברי מרן, אלא סגולית, ובכה״ג כתב בשו״ת אמרי אש (סי׳ ס), דלא מחמרינן בסכנה סגולית כאיסורא].

פו דגים שעברו ובישלו אותם בחלב, או עם גבינה, אין הדגים או החלב נאסרים באכילה, אפילו אם שיעור ששים כדי לבטל את הדגים או החלב, שדי לנו להחמיר לכתחלה שלא לאכול דגים עם חלב, אבל בדיעבד אם נתבשלו כבר בחלב, מותרים באכילה. [אך בבשר ודגים אוסרים גם בדיעבד]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שיד]

סימן פח – להעלות בשר וחלב על שלחן אחד

א האוכל מאכלי חלב, אסור לו להעלות מאכלי בשר על אותו שלחן שאוכל עליו מאכלי חלב. ואפילו בשר חיה ועוף אסור להעלות על שלחן שאוכל עליו גבינה, שלא יבא לאכלם יחד. וכן אם אוכל מאכלי בשר, אסור לו להעלות על אותו שלחן מאכלי חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שכה].

ב כל מה שאסור להעלות על שלחן אחד בשר וחלב ביחד, הוא רק בשלחן שאוכל עליו, אבל בשלחן שסודר עליו את התבשיל, או על השיש שבמטבח שרגילים לצקת אוכל מהקדרה לצלחת, מותר ליתן זה בצד זה. והדין כן גם בבשר בהמה. וכשמסדר דברי מאכל על שלחן שאחר כך יאכלו עליו שנים זה בשר וזה גבינה, אף שבאותה עת אין אוכלים שם, גם כן צריך ליתן היכר בין הבשר והחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שכח]

ג מצד הדין מותר לכתחלה להניח מצרכי מזון במקרר, כלי שיש בו תבשיל בשר, אצל כלי שיש בו חלב, ואין לחוש לשמא יפול מתבשיל הבשר לתוך החלב, או להיפך, שכל איש נזהר בזה, שלא יפלו מזה על זה. וכל שכן שבדיעבד אם הניח אחד אל השני אינו אוסר, שאין חוששין שמא נפל מאחד לשני. וכן מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו מלח. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמ׳ שכט. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד כז]

ד מה שהתרנו להניח במקרר מצרכי בשר ליד מצרכי חלב, אינו רק אם המצרכים מכוסים, אלא לדעת מרן יש להקל בזה גם אם המצרכים מוגלים. אולם נכון ועדיף יותר לכסות אחד מהם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד של]

ה יש ליזהר שכאשר עורכים קניות, שלא לתת גבינה באותו סל שנותנים בו בשר, וכן שלא ליתן פירות באותו סל שמניחים בו בשר שלא נמלח ויש דם על פניו. ומכל מקום בזה״ז שדרך הבריות להדיח את הפירות סמוך לאכילה, אין לחוש לזה כל כך. [שם עמ׳ שנה]

ו יש אומרים שמותר ליתן קדרת בשר וקדרת חלב זו אצל זו, ואין לחוש לניצוצות שיתזו מקדרה זו לשניה. [ומצד חשש של בליעה מכלי לכלי, הנה ידוע שכלי מכלי אינו בולע אלא באמצעות רוטב]. ויש אומרים דמכל מקום יש להרחיק קצת זו מזו משום ניצוצות, וכן דעת הפרי חדש, שטוב ליזהר לכתחלה שלא ליתן כד של בשר וכד של חלב בתיבה אחת, [ומיהו אם אחד מהם מכוסה שפיר דמי]. וכל שכן שיש ליזהר שלא להניחן אצל האש זו אצל זו. [או״ה א עמ׳ קמ].

ז מה שאסור להעלות על שלחן אחד בשר וחלב בלא היכר, הוא דוקא בשני בני אדם המכירים זה את זה, אבל אכסנאים שאין מכירים זה את זה מותר. ולכן הסועד במסעדה ציבורית מותר לו לאכול בשר בשלחן שאחר [שאינו מכירו] אוכל עליו גבינה, ואין בזה חשש. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד של]

ח אפילו המכירים זה את זה אם עשו שום היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו, או אפילו אוכלים על מפה אחת, אבל נותנים ביניהם פת להיכירא, מותר להם לאכול בשר וגבינה על שלחן אחד. וצריך להניח את ההיכר באמצע ביניהם, ולא בצד השלחן. [שם שלב].

ט אפילו אם התחילו לאכול שאר דברים על מפות מיוחדות, ואחר כך הביאו לפניהם בשר וגבינה, הוי היכר, ואין צריך ליתן מפות מיוחדות. אבל אם דרכם לסעוד תמיד על מפות נפרדות, לא הוי היכר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלב]

י כל שמכירין זה את זה, אפילו מקפידין זה על זה [מקפיד שמחסר ממונו], אסור לאכול בשר וגבינה בשלחן אחד [בלא היכר]. ויש אומרים דכל שמקפידין זה על זה מותר לאכול בשלחן אחד זה בשר וזה גבינה שלא על ידי היכר. [ורק אחים אסורים משום שמכירים]. והעיקר כסברא ראשונה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלב]

יא יש אומרים שאם תשלום הסעודה נעשה על ידי אדם אחד, אסור לאכול בשר וגבינה בשלחן אחד אפי׳ אין מכירין זה את זה, ולא מועיל היכר. ויש אומרים דאפילו בהוצאה אחת מהני היכר, וכן עיקר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלג]

יב מה שמועיל ליתן פת על שלחן שאוכלים עליו בשר וגבינה, הוא דוקא כשאין אוכלים מהפת. וכגון שיש להם לחם אחר, וסיכמו ביניהם שלא לאכול מפת זו שהניחוה כהפסק, אבל אם אוכלים מהלחם, אפילו אם רק אחד מהם אוכל מהפת, אין מועיל להניחו כהיכר. וכן אם הניחו שם פרוסה להיכר, מאחר ורגילות להיות פרוסה על השלחן, אינו מועיל להיכר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלד]

יג קנקן שתיה שאין דרך להניחו על השלחן, מועיל להניחו כהפסק על שלחן שאוכלים עליו בשר וגבינה, אפילו אם שותים ממנו. אבל אם הדרך להניח קנקן כזה על השלחן, לא חשיב הפסק. ולכן בקבוקי שתיה שבזמנינו, אינם מועילים להפסק. וכן כוסות של שתיה, וכדו׳, אינם מועילים להפסק. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלה]

יד קדרת בישול שאין רגילות להעלותה על השלחן, מועילה להפסק. [שם].

טו שני בני אדם המכירים זה את זה, וזה אוכל בשר וזה אוכל גבינה, אם הניחו ביניהם מנורה שאין דרכה להיות על השלחן, חשיב היכר, ומותר. אבל אם הדרך היא להניח מנורה על השלחן, לא מהני להניחו להיכר. ואם הדרך להניח המנורה בצד השלחן, והניחו באמצע, חשיב שפיר להיכר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלו]

טז מה שמועיל להניח דבר להיכר בין הבשר לגבינה, הוא דוקא בדבר גבוה קצת ונראה לעין, כגון קנקן ומנורה. אבל צלחת או טבעת אינם נחשבים להיכר, אף שאין דרכם להיות מונחים שם. ואם כל אחד אוכל במפה שלו, או שהוא אוכל בהפסק מפה והאחר אוכל על השלחן, הדבר נחשב להיכר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלו]

יז שני בני אדם המכירים זה את זה האוכלים על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה, ורוצים להעמיד שומר כדי שישגיח עליהם שלא יטעמו זה מזה, אין להקל בזה, אלא צריך שיעשו היכר כנז׳. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלז]

יח יש אומרים שמותר להעלות חלב שחוטה עם עוף על שלחן אחד, בלא שום היכר, ויש אוסרים גם בזה. וכיון שחלב שחוטה לא מצוי כל כך, המיקל יש לו על מה לסמוך. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלח]

יט מה שאסרו להעלות על שלחן אחד בשר וגבינה, הוא גם אם מעלה על השלחן חלב בשקית ניילון סגורה. וכן ההיפך אם אוכל גבינה שאסור לו להעלות על אותו שלחן בשר סגור בקופסא, שגם בדבר סגור יש לחוש שיטעם באמצע אכילתו.[שם כרך ג׳ עמ׳ שלט]

כ שני בני אדם האוכלים על שלחן אחד, זה בשר וזה גבינה, ויושבים רחוקים אחד מהשני באופן שאין שום אפשרות שהאחד יכול לפשוט ידו וליטול מאוכל חבירו, מותר לדברי הכל בלא שום היכר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלט]

כא אדם אחד האוכל גבינה, אין לו להעלות על אותו שלחן מאכלי בשר, או ההיפך, שגם באדם אחד יש חשש שיטעם מהבשר. ואין להתיר גם אם יעשה היכר והפסק בין הגבינה לבשר. אך אם גם העמיד עליו שומר להזכירו שלא יטעה, מותר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שלט]

כב האוכל עם נכרי בשלחן אחד, ואחד אוכל בשר והשני אוכל גבינה [באופן שאין בה חשש של איסור], יש אומרים שאין מועיל ליתן היכר ביניהם להפסיק בין הבשר לגבינה, שיש לחוש שיוציא את הדבר המפסיק, ויבוא לטעום מהגבינה. [שדוקא בישראל הקילו על ידי היכר, שאם יבוא להוציא את ההיכר השני יזכירו]. ויש חולקים ומקילין על ידי היכר גם בנכרי. וכשאין לו אפשרות להחמיר יכול לסמוך להקל. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמ]

כג האוכל עם קטן בשלחן אחד, ואחד אוכל בשר והשני אוכל גבינה, יש אומרים שאין מועיל ליתן היכר ביניהם להפסיק בין הבשר לגבינה, שיש לחוש שיוציא את הדבר המפסיק, ויבוא לטעום מהגבינה. [שדוקא בישראל גדול הקילו על ידי היכר, שאם יבוא להוציא ההיכר יזכירו השני]. ויש חולקים ומקילין על ידי היכר גם בקטן. ויש להחמיר בזה. [שם עמו׳ שמא].

כד מי שאכל בשר שצריך לשהות שש שעות לאכילת מאכלי חלב, מותר לו להסב על שלחן שאוכלים שם אחרים גבינה, ולאכול שם פירות וכדומה, ואין לחוש שמא יושיטו לו גבינה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמא. יביע אומר ח״ו חיו״ד סי׳ ח אות ה]

כה מי שאכל בשר והוא בתוך שש שעות לאכילת הבשר, מותר לו להתעסק במאכלי חלב, וכן נשים שאכלו בשר מותר להם להכין מאכלי חלב לצורך סעודה אחרת אף בתוך שש שעות משעת אכילתן בשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמג]

כו מה שהקלנו להתעסק במאכלי חלב תוך ו׳ שעות לאכילת בשר, או לשבת בשלחן אחד עם מי שאוכל גבינה, [ולאכול שם פירות וכדו׳], הוא גם באדם רעב. [איסור והיתר עמוד שמד]

כז יש מי שאומר שאם גם אחרים אוכלים על השלחן, מותר אף בלי היכר, דזה עדיף מעשו היכר. ויש חולקים ומצריכים גם באופן כזה ליתן היכר ביניהם. וכן עיקר. [שם עמ׳ שמד]

כח אם משתמשים בכלי של מלח כשאינו סגור ומכוסה, הנכון הוא ליחד כלי של מלח לבשר, וכלי של מלח לחלב לכל אחד בפני עצמו. ומכל שכן שאין למלוח בשר במלח שנשתמשו בו לגבינה, או ההיפך. ומלחיה פתוחה יש ליזהר שלא לטבל בה בשר או גבינה, אלא יקח מלח מן הכלי בידו ויתן על הדבר. ומכל מקום אם לא נדבק בכלי של המלח שיירי מאכל, והיא נקייה, רשאי להשתמש באותו כלי של מלח הן למאכלי חלב והן למאכלי בשר. ומלחיות שבזמנינו שהן בדרך כלל סגורות, אין צריך ליחד מלחיה לחלב ומלחיה לבשר. ויש מחמירים גם בזה לייחד מלחיה לבשר ומלחיה לחלב, מחשש שמא נדבקו שיירי מאכל במקום יציאת המלח, ואין זה אלא חומרא בעלמא. [שם עמו׳ שמה]

כט מאכל בשרי שאינו ראוי לאכילה מחמת שמחוסר בישול, מותר להעלותו על שלחן אחד שאוכל עליו מאכל חלבי, שאחר ואינו מבושל כל צרכו אין חשש שיבא לאכלם יחד. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמו]

ל שני בני אדם המכירים זה את זה האוכלים על שלחן אחד, זה בשר וזה גבינה, ויש שם היכר ביניהם, עם כל זה צריכים ליזהר שלא לשתות מכוס אחד, אפילו משקה צונן, ואפילו כוס זכוכית, אך אם שטפו היטב את הכוס, ולא נדבק שמנונית כלל, אין לאסור כלל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמז]

לא האוכל בשר כשר, ועכו״ם מיסב עמו בשלחן ואוכל בשר טריפה או נבילה, מעיקר הדין מותר לאכול על שלחן אחד, ובלבד שיזהר מאד שלא יפלו גרגירים לתוך המאכל הכשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמז]

לב דבר שלא ניכר איסורו, כגון חֵלֶב מהותך הדומה לשומן, יש אומרים שאסור להעלותו על שלחן אחד [בלי היכר]. ויש מתירים בזה גם בלא היכר, דסוף סוף הוא דבר איסור, והאנשים בדילים מאיסור. ואם גוי הוא זה האוכל את המאכל האסור, מותר גם בלא היכר, שהרי בדרך כלל אין הישראל אוכל ממאכלו של עכו״ם. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמח]

לג ישראל האוכל לחם, מותר לו שיאכל על שלחן אחד עם גוי האוכל לחם של איסור, ואין לחוש שמא יטעם ממנו. ויש שמצריכים גם בזה היכר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמח]

לד גוי האוכל מפתו [חמץ] בפסח בבית הישראל, אסור שיאכל על שלחן אחד עם הישראל האוכל מצה, מחשש שמא יתערבו פירורים במאכל. ובזה אין להקל אפילו על ידי היכר או הפסק מפה. והדין כן גם בגוי שאינו מכירו. [ילקו״י איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שמט]

לה האוכל בשר יש אומרים שמותר לו להעלות על השלחן גבינה של איסור, [כגון גבינה של גויים], דמאחר שהיא אסורה באכילה מצד עצמה, אין לחוש שיטעם מהגבינה. [שם שנב].

לו מי שנקלע בשבת לשלחן שיושבים בו אנשים המעשנים סיגריות, אף על פי שהוא רגיל לעשן בימות החול, מעיקר ההלכה מותר לו לישב עמם בשלחן אחד, ואין לחוש שמא יקח סיגריה כדי לעשנה בשבת. ולכן כשעורכים סמינרים לאנשים חילוניים, על מנת לקרבם אל חיק היהדות, מותר להסב עמהם בשלחן אחד, אף שהם מעשנים בשבת. [שם].

לז המודר הנאה מחבירו, מותר לו לאכול על שלחן אחד, כל אחד משלו, ואין לחוש שמא יקח זה מזה. אבל אסור להם לאכול מקערה אחת. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שנג]

לח המודר הנאה מאיזה דבר מאכל, אסור לו להעלותו על השלחן שאוכל עליו דברים המותרים לו, מחשש שמא יקח מהמאכל האסור עליו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שנד]

לט האוכל דגים מותר לו לישב בשלחן אחד עם חבירו האוכל מאכלי בשר, או מאכלי חלב, ואין לחוש שמא יטעם מהבשר או מהגבינה. דכיון שהסכנה חמורה בעיני הבריות, אין חוששין לזה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שנד]

מ מי שאכל בשר ועודנו בתוך שש שעות לאכילתו, מותר לו להריח ממאכלי גבינה, ואין לחוש שמא יטעם מהגבינה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שנה]

סימן פט – דין אכילת גבינה אחר בשר

א האוכל בשר לא יאכל אחריו גבינה או מאכלי חלב עד שישהה שש שעות. והדין כן גם אחר בשר חיה ועוף שהם מדרבנן. [וראה להלן אם צריך דוקא שש שעות]. [או״ה ג׳ עמוד שנו].

ב האוכל בשר אסור לשתות אחריו גם חלב שחוטה [שהוא מדרבנן] עד שיעברו שש שעות. ויש מחמירים גם במי חלב שאין לשתותם אחר בשר, דלא פלוג רבנן. ויש מקילין במי חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שסד]

ג יש אומרים דמה שהצריכו להמתין שש שעות בין בשר לגבינה הוא משום חשש לבשר שבין השיניים. ויש אומרים שהוא מפני שטבע הבשר למשוך טעם [בפה] עד שש שעות, ואז נראה כאוכל בשר וחלב יחד. ויש כמה נפקא מינה בהלכה בין הטעמים הנזכרים, ולדינא אנו תופסים להחמיר כב׳ הטעמים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שסה]

ד הלועס בשר [כגון לתינוק כדי שיהיה נוח לו לאכול את חתיכת הבשר], אף על פי שלא בלע ממנו צריך להמתין שש שעות כדי לאכול מאכלי חלב. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שסט]

ה אם לעס שומן לתינוק, ולא בלע, אין צריך להמתין, שהרי אין טעם הבשר נמשך, וגם ליכא בשר בין השיניים. אלא שישראל קדושים וראוי להם להחמיר להמתין שש שעות גם אם לעס תבשיל שיש בו שומן, דלא פלוג רבנן, ואין לפרוץ גדר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שע]

ו מי שבלע בשר, אף שלא לעסו צריך להמתין שש שעות למאכלי חלב. [אר״ה ג׳ עמוד שעא].

ז אכל שומן לבדו בלא בשר, אף שאין השומן נכנס בין השיניים, צריך להמתין שש שעות למאכלי חלב. והדין כן אפילו בשומן של עוף. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שעא]

ח אם נכנס בשר בין השיניים ומיד לאחר האכילה הוציא משם, אעפ״כ צריך להמתין שש שעות. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שעב]

ט אף אם עברו שש שעות ומצא בשר בין השיניים, צריך להסירו קודם שאוכל מאכלי חלב. [אך אין לו לבלוע הבשר]. ולכן מי שיש לו נקבים בשיניו, או שהם שבורות ופרודות ורגילות היא להיכנס שם בשר, יחצוץ את שיניו היטב. ואמנם בסתמא [כשאין רגילות תמידית להיות בשר בין שיניו] אינו צריך לבדוק בין השיניים אחר שש שעות. [איסור והיתר עמ׳ שעג]

י מי שיש לו בפיו פלאטה או גשר ליישור השיניים, מותר לו לאכול גבינה אחר אכילת בשר, וכל שכן אחר אכילת תבשיל של בשר, לאחר ששהה שש שעות, ואין צריך להסיר הפלאטה מהשיניים. אך ינקה היטב בין השיניים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שעט]

יא שיניים חלולות שהניחו בתוכם צמר גפן לסותמם, ויש לחוש שלפעמים נכנס לשם שיירי בשר, אף על פי כן אין צריך להסיר את הצמר גפן ולהחליפו קודם שיאכל מאכלי חלב [לאחר שש שעות]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שפ]

יב המשתמשים בשיניים תותבות שאפשר להסירם מתוך הפה ולהחזירם, צריכים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר, ואין להקל להם על ידי החלפת השיניים, או נקיונם הדק היטב. ואחר שש שעות מותר להם לאכול גבינה אחר בשר באותן השיניים, ואין להצריך להכשיר בהגעלה את השיניים התותבות בין הבשר לחלב, מחשש שמא בלעו השיניים מטעם הבשר או הגבינה, שכיון שאין התבשיל חם שהיד סולדת בו כשנותנו בפיו, וגם הוא מכלי שני, לפיכך אין לחוש להחמיר כלל. ואם הם פרודות ויש חשש לבשר בין השיניים, ינקה אותם היטב ויסיר הבשר. [ילקו״י שם עמוד שפ. יביע אומר ח״ג חאו״ח סימן כד]

יג הטועם בשר בלשונו ופלט מיד, אינו צריך להמתין שש שעות לכולי עלמא. ולכן אותם הטועמים את הרוטב של התבשיל בערב שבת, מותר להם לאכול אחר כך מאכלי חלב. וכן אם הכניס חתיכת בשר לתוך פיו, ותיכף הוציאו שלם, אינו צריך להמתין. ומיהו אם אוכל מיד גבינה [או ההיפך] צריך להדיח את הפה ולקנחו. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שפב]

יד השעות שממתינים בין הבשר לחלב הם לפי השעות שלנו, ולא לפי שעות זמניות. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שפג]

טו לכתחילה אין לאכול מאכלי חלב לאחר שאכלו מאכלי בשר, עד שיעברו שש שעות בדיוק. אפילו אם אכל בשר חיה ועוף. ומכל מקום במקום צורך יכול לאכול מאכלי חלב אחר חמש שעות ומחצה, וכגון בישיבות הקדושות בימים שקיים שעון קיץ ולצורך סדרי הישיבה הוצרכו לקבוע ארוחת ערב אחר חמש שעות ומחצה מאכילת הבשר, יש להקל בזה אף לכתחלה, שגם זה נחשב במקום צורך [לתועלת סדרי הישיבה]. וכן במחנות הצבא דאפשר להקל אף אחר חמש שעות ומחצה, דזה בכלל מקום צורך שיש להקל בו. ובבשר עוף יש להקל בזה יותר בפשיטות, כל שהוא צריך לדבר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שפד. יביע אומר חלק א׳ חיו״ד סימן ד׳. וח״ג חיו״ד סי׳ ג׳ אות ט, ויחוה דעת חלק ד׳ סימן מא עמוד ריב]

טז המסופק אם עברו שש שעות מזמן שאכל מאכלי בשר או עדיין לא עברו שש שעות, רשאי להקל מספק ולאכול מאכלי חלב, דספק דרבנן לקולא. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שפו]

יז יש קהלות שנהגו להמתין בין בשר לחלב שלש שעות בלבד, וכן נוהגים חלק מיוצאי גרמניה והולנד. ויש מהם שממתינים שעה. אך דעת מרן השלחן ערוך שיש להמתין שש שעות, וכנז׳. וכן כתבו גם רבים מגאוני אשכנז שכן ראוי לנהוג לכל מי שיש בו ריח של תורה. ולכן טוב שישנו את מנהגם להמתין שש שעות בין בשר לחלב, וכמבואר לעיל. [ילקוט יוסף או״ה ג׳ עמ׳ שפח].

יח יש אומרים שאין להחמיר שלא לאכול מאכלי חלב אחר בשר עד שיעברו עשרים וארבע שעות מעת לעת, אלא ינהגו כפי ההלכה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שצ]

יט מה שמונין שש שעות מאכילת הבשר כדי לאכול מאכלי חלב, הוא מסיום אכילת הבשר, ולא משעה שמברכים ברכת המזון. וגם אין צריך למנות מסיום האכילה כולה, אלא מסיום אכילת הבשר דוקא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד שצא]

כ מותר להתחיל בסעודה חלבית תוך שש שעות לאכילת הבשר, באופן שבתחלה אוכל מיני סלטים שאינם חלביים, ואחר שיעברו שש שעות יאכל מאכלים חלביים. שהעיקר שיהיה שש שעות בין אכילת הבשר לאכילת החלב, ולא לשאר המאכלים. [שם עמוד שצג]

כא קטן [אפילו הגיע לגיל חינוך] שאכל מאכלי בשר, אפשר להקל לו לאכול אחר כך מאכלי חלב, מבלי לשהות שש שעות מאכילת הבשר, ומותר אף לתת לו ולהאכילו בידים, מפני שיש צער לקטנים להמתין שש שעות, ואף לאחר שעה המיקל בזה לקטנים, יש לו על מה לסמוך. וכל זה שאוכל מאכל חיוני לצורך סעודה, אבל אין להקל ליתן לתינוקות שהגיעו לחינוך ממתקים ושוקולד שיש בהם תערובת חלב, בתוך שש שעות למאכלי בשר. ואף בתינוק שאינו בר הבנה נכון להחמיר בזה. ומכל מקום נכון לחנך את הקטנים שנה אחת לפני גיל בר מצוה, שאז הם בגדר "מופלא הסמוך לאיש", ולהזהירם שלא יאכלו מאכלי חלב אחר אכילת בשר, עד שישהו שש שעות בינתים. וכיום נוהגים להקפיד גם בקטן שהגיע לחינוך [קודם גיל י"ב], ומחנכים אותו להמתין שש שעות. אך במקום צורך אפשר להקל, וכאמור. [או"ה כרך ג עמ' שצג. יביע אומר ח"א חיו"ד סי' ד'. הליכות עולם חלק ז' עמוד מב]

כב חולה קצת, [אפילו אין בו סכנה] מותר לו לאכול גבינה ומאכלי חלב לאחר שעה אחת מאכילת בשר, ואין צריך להמתין שש שעות. וכן חולה אולקוס שצריך לאכול כל איזה זמן, ואין לו מה לאכול אלא מאכלי חלב, אינו צריך להמתין שש שעות בין בשר לחלב. ואם יכול יחצוץ את שיניו, כדי שלא יהיה בשר בין שיניו. [ילקוט יוסף חלק ח' איסור והיתר כרך ג' עמוד שצח. יביע אומר חלק א' חלק יורה דעה סימן יד אות יג]

כג יולדת כל שלושים יום, וכן מעוברת שיש לה צער בימי עיבורה, דינה כחולה, ויכולה להקל כנז'. ואם היא מניקה וצריכה לחלב, יכולה להקל לאכול חלב אחר שעה מאכילת הבשר, גם אחר ל' יום. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג' עמוד שצט]

כד אחות בבית חולים של גויים, שתפקידה להגיש לחולים אוכל, ויש שם תבשילים של בשר וחלב, מותר לה להגיש התבשילים לחולים, אף על פי שנהנית מכך שמקבלת שכר על עבודתה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג' עמוד שצט]

כה אשכנזי שנהג תמיד להמתין בין אכילת בשר לחלב שש שעות, ועכשיו מפני חולשתו או מחלתו רוצה לנהוג תמיד כהמקילין להמתין רק איזה שעות, כיון שרוצה לבטל מנהגו לגמרי צריך שיעשה התרה. ומועיל לעשות לזה התרה, כיון שאצלו אינו חיוב מן הדין. אבל במקום שכולם נהגו להמתין שש שעות, אין מועיל לזה התרה לאשכנזי, עד שיתירו כולם. וספרדי שצריך להמתין שש שעות בין בשר לחלב מעיקר הדין, ואחד רוצה לנהוג להקל תמיד, [ולא מפני מחלתו באופן חד פעמי], אין מועילה לו התרה על כך. [ילקו"י איסור והיתר כרך ג' עמ' שצט. יבי"א ח"ב חיו"ד סי' ל' אות ו'. וח"ו סי' ז אות ה'. שו"ת יחוה דעת ח"א סימן נ']

כו חולה המיקל לאכול מאכלי גבינה אחר שעה מאכילת הבשר, אם יכול יחצוץ בין שיניו להוציא שיירי בשר, ואם מצא בהם בשר, צריך לקנח ולהדיח את פיו. ואם לא מצא בשר בין השיניים, סגי אפילו בלא קינוח והדחה. וכל זה אם רוצה לאכול מיד אחר הסרת הבשר משיניו, אבל אם אינו אוכל מיד אלא לאחר זמן, והסיר את הבשר קודם שעבר שעה, אין צריך קינוח והדחה, דהרוק מקנח ומדיח. [ילקו"י איסור והיתר ג' עמ' תא. יחו"ד ח"ג סימן נח]

כז חולה שאוכל דרך אינפוזיה, ויש שם תערובת שומן, אין צריך להמתין שש שעות כמו אחר אכילת בשר, [ובלאו הכי בחולה אינו צריך להמתין שש שעות בין בשר לחלב]. ואם נותנים לו דרך האינפוזיה שקית אחת שיש בה תערובת של חומרים ניאו-כימיים הנראים כשומנים, ושקית אחת שיש בה תרכובת שמעורב בה אבקת חלב, אין בזה כל חשש. [איסור והיתר שם תכ].

כח מותר לבלוע כדורי ויטמין בשרי, ומיד אחר כך לבלוע כדור ויטמין חלבי. ואף מותר לאכול גבינה מיד אחר בליעת הכדור הבשרי, בלא קינוח הפה והדחה. [איסור והיתר ג עמ' תד].

כט מי שאכל סעודה בשרית, מותר לו לבלוע לאחר מכן כדורים לצורך תרופה אף שמעורב בהם סוכר וחלב, ואינו צריך להמתין כלל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג' עמוד תה]

ל מסעדה שנוהגת לתת מאכלי חלב, [או גלידה של חלב], אחר ארוחת בשר לכל מי שירצה בכך, אף על פי כן על הרבנות המקומית לקבל על עצמה את ההשגחה על המסעדה ולתת לה הכשר, ולהציל מה שניתן להציל, ולא שייך בזה מה שאמרו: הלעיטהו לרשע וימות. שאין התעודה מאשרת את כשרותו של בעל המסעדה או המלון, אלא שהמאכלים שבהם הם כשרים, כדי שכל איש הירא את ה' יוכל למצוא מנוח ולאכול במסעדה או במלון הנ"ל, העומדת בפיקוחו של משגיח ירא שמים מטעם הרבנות. ואמנם כיום ב"ה ברוב המקומות יד הרבנות תקיפה, ומתנים את מתן ההכשר בכך שהמלצרים לא יגישו גלידה חלבית אחר מאכלי בשר, ויש לחזק את ידי הרבנות לעמוד על המשמר בזה, כל שהדבר בידם. [איסור והיתר כרך ג' עמוד תה. יביע אומר ח"ד סי' ז. וח"ו סי' ג' אות ג'. וחלק ח' חיו"ד סי' יב].

לא כבר נתבאר לעיל, דמה שנוהגים בבתי מלון הכשרים להגיש אחר בשר חלב סינטטי, בלא תערובת של חלב טבעי, יש להם על מה לסמוך, ואין לחוש לאסור משום מראית העין. וגם אין צריך לתת שקדים עם החלב הצמחוני הזה, להיכר בדבר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג' עמ' תח. יביע אומר חלק ו' חיו"ד סימן ח].

לב מי שאכל בשר, ובתוך שש שעות שכח ובירך על מאכלי חלב, יטעם מעט כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה, בפרט שלדעת הרמב״ם ומרן השלחן ערוך איסור ברכה שאינה צריכה הוא מן התורה, שנאמר, לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא. ומכל שכן אם הוא מסופק אם יש תערובת חלב במאכל שבירך עליו, כגון ביסקויט, שיש לו לטעום מעט מהביסקויט. והדין כן אפילו אם יש לו ספק אם יש בשר בין השיניים. וכמו כן המברך על איזה מאכל ביום תענית, יטעם קצת כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה. וכל שכן מי שבירך על בשר אחר ראש חודש אב, יטעם קצת, הואיל ואין זה אלא מנהג בעלמא. אבל המברך על מאכל האסור מצד עצמו אפילו מדרבנן, [כגון נבילה וטריפה או בישולי גויים] אסור לטעום ממנו כלל, אלא יאמר: ברוך שם כבוד מלכותו וגו׳. ואף באיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה, יש להחמיר. [איסור והיתר ג׳ עמ׳ תח. ילקו״י תפלה כרך א׳ סי׳ פט עמ׳ קכח. ואף שיש חשש שמא יש בשר בין השינים, ואז יאכל בשר בחלב ממש, מ״מ אינו דרך בישול, וגם איכא דס״ל דסגי בסילוק שלחן להתיר חלב אחר בשר, והוה ליה ס״ס. ואף שאין זה ספק שקול, מדינא א״צ ספק שקול בכה״ג. וזה דלא כמ״ש בספר ברכת ה׳ לחלוק ע״ד מרן עט״ר שליט״א בלא שום הכרח. וע״ע ביביע אומר ח״ב חיו״ד סי׳ ה׳, יחוה דעת ח״ד סי׳ מא עמו׳ ריב. יביע אומר ח״י חיו״ד סימן ג׳. וכיו״ב בחאו״ח סי׳ מא. ובהליכו״ע ח״ז עמוד ל]

לג האוכל תבשיל שנתבשל בו בשר, אבל לא אכל מהבשר כלל, וכגון אורז שנתבשל עם בשר, ואכל רק מהאורז, יש אומרים שאין צריך להמתין שש שעות כדי לאכול אחריו גבינה, אלא יטול ידיו ויאכל. ויש חולקים. והמנהג גם אצל הספרדים להחמיר להמתין שש שעות גם באכל תבשיל לבד, כמו באכל מהבשר עצמו. ואין לפרוץ גדר. והדין כן גם בתבשיל שנתבשל בו בשר עוף. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תיב. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד כט]

לד ביצה שטיגנו אותה בשומן של בשר, אין לאכול גבינה אחר ביצה זו. [או״ה ג׳ עמ׳ תיד]

לה ואמנם ביצה שטיגנו אותה במחבת בשרי [שבלוע במחבת טעם בשר, אך אין בו שיירי שמן של בשר] מותר לאכול הביצה אפילו עם גבינה, וכל שכן שאין צריך להמתין שש שעות אחר אכילת הביצה, ולדידן יש להקל בזה אף לכתחלה, דהיינו לטגן ביצה במחבת בשרי כדי לאכול את הביצה עם גבינה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תטו]

לו האוכל תבשיל של בשר [שלא אכל מהבשר, אלא מהתבשיל שנתבשל עם בשר בקדרה אחת], ורוצה אחר כך לאכול תבשיל של גבינה [בלא הגבינה עצמה], המנהג להחמיר גם בזה כאילו אכל בשר ובא לאכול גבינה ששוהין שש שעות. והדין כן גם בבשר עוף. [איסור והיתר ג׳ עמוד תכה]

לז אם אין בשר בתבשיל רק שנתבשל בקדרה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה. [ואף מותר לאכול התבשיל עם גבינה ביחד]. ואם בישלו התבשיל [שאין בו בשר] בקדרה של בשר שלא הודחה יפה, שיש בה שיירי בשר, ראוי להצריך קינוח והדחת הפה, [ונטילת ידים על פי המבואר בסעיף נח]. ואז יאכל מאכלי החלב מיד. ואם יש ששים בתבשיל ההוא כנגד הלכלוך, והלכלוך נתערב בכל, אין צריך אף קינוח והדחה כלל. [ילקוט יוסף שם עמוד תכו]

לח האוכל תבשיל שנתערב בו שומן של בשר שנימוח בתוכו, דינו כאוכל בשר וצריך להמתין שש שעות. והדין כן אפילו בשומן של עוף. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכז]

לט האוכל קוגל שהיה מונח בקערה עם בשר חם, ויש ממשות של השומן על הקוגל, באופן כזה אם רוצה לאכול אחר כך מאכלים חלביים, יגרד בסכין כדי קליפה מהקוגל, במקום שנגע בבשר, ואז יהיה מותר לו לאכול מאכלי חלב אחר הקוגל. וכן אם זב מעט מהשומן בתחתית הקדרה, יש לגרד ולקלף מהקוגל גם בתחתיתו. אבל אם לא היה ממשות של בשר על הקוגל, ורק הונח זה ליד זה בכלי שני, אם אכל מהקוגל, לדידן מותר לאכול אחר כך מאכלי חלב בלא להמתין שש שעות. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכז]

מ קערות של נייר או כסף שיש בתוכם מקומות נפרדים למיני מאכלים, ויש דופן מפסיק בין הבשר לקוגל, מותר לאכול הקוגל כולה בלי להסיר ממנה כדי קליפה, ולאכול מיד אחריה מאכלי חלב, כל שאין חשש של זיבת שומן או נגיעת הבשר בקוגל, בקערות אלו. ואפילו אם הבשר והקוגל היו חמים בחום שהיד סולדת בו. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכח]

מא קדרה של בשר שהיתה עומדת על האש, והניחו על גבה תבשיל של אורז וכדו׳ כדי לחמם התבשיל. ונבלע טעם הבשר על ידי הזיעה בתבשיל, [בקדרה שאינה נקובה], מותר לאכול מאכלי חלב מיד לאחר אכילת התבשיל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכח]

מב מי שהוא בתוך שש שעות לאכילת בשר, מותר לו לעשות תה או קפה ולקחת סוכר או קפה שנתערב בהם איזה טיפות של חלב, או שתחבו לתוכן כפית שהיה בה לחות של חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכח]

מג מותר לבחוש תה או שאר משקה רותח שבכוס, בכפית חלבית, אף אם השתמשו בכפית זו בו ביום בחלב רותח, ושותה את התה בארוחה בשרית, וכן ההיפך, מאחר שהכוס הוא כלי שני. ויש להקל בזה אף לאשכנזים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכח]

מד יש אומרים שבחג השבועות אין צריך להמתין בין אכילת בשר לגבינה שש שעות, ויש חולקים, וכן עיקר לדינא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תכט]

מה מי ששכח והתחיל לאכול גבינה בתוך שש שעות, ונזכר, חייב להפסיק אכילתו מן הגבינה, וישאל לחכם ויורה לו דרך תשובה, על שעבר על ההלכה. ומכל מקום אין צריך להתענות לכפר על שגגתו, ובפרט בן תורה אין לו להתענות. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תל. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד כט. ושם הוכיח שדינו כדין העובר על כל איסור דרבנן שצריך תשובה וכפרה]

סימן פט סעיף ב׳ — אכילת בשר אחר גבינה

מו האוכל מאכלי חלב ואחר כך רוצה לאכול בשר מיד, מעיקר הדין מותר לאכול בשר מיד אחר גבינה, אפילו גבינה קשה וישנה, [כמו גבינה צהובה, גבינה מלוחה, גבינה משולשת, וגבינה צפתית], לאחר שיקנח פיו בפת או בפירות וכיוצא בו, שילעסם היטב ויבלעם, וידיח פיו במים או שאר משקים, ויעיין ידיו שלא ישאר שום דבר מהגבינה נדבק בהם, ואחר כך יאכל בשר. ואם הוא בלילה שאינו יכול לעיין היטב, צריך ליטול ידיו, או ינקה אותם היטב. [ולגבי בשר עוף ראה להלן סעיף סא. וכן לענין שותה חלב ראה להלן סעיף נו]. והאוכל חמאה שהשמנונית שבה נדבקת בחניכיים ובשיניים, יש להצריך גם שיקנח פיו בפת או בפירות. והאוכל עוף אחר גבינה, אין צריך לקינוח והדחת הפה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תלא. יביע אומר ח״ו חלק יורה דעה סימן ז׳. יחוה דעת ח״ג סי׳ נח עמוד קפג. הליכות עולם ח״ז עמוד מג]

מז אף לסברת המחמירים המצריכים להמתין מלאכול בשר אחר אכילת גבינה קשה, מכל מקום יולדת בתוך שלשים יום, וכן חולה קצת, אין להם להחמיר כלל באכילת בשר אחר גבינה. וכן מעוברת שיש לה צער בימי עיבורה, ומינקת הסובלת מחוסר חלב, וילדים קטנים שלא הגיעו למצוות, כל אלה לכולי עלמא די להם בקינוח והדחת הפה ונטילת ידים בלבד. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד מז]

מח קינוח הפה יכול להיעשות על ידי שילעס חתיכות פת, או פירות, וכדומה. אבל אין מועיל לקנח את פיו באכילת קמח ותמרים וירקות, לפי שהם נדבקים בחניכים ואין מקנחים יפה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תלח]

מט מעיקר הדין אין צריך לדקדק ולהקדים את הדחת הפה לקינוח הפה בפת, אלא איזה מהם שירצה יקדים, אבל נכון הדבר להקדים הקינוח להדחה, שאם ישארו פתיתין לאחר הקינוח, ההדחה תדיח הכל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תלח]

נ יש אומרים שקינוח הפה מועיל רק אם הוא בולע, אבל אם לעס ופלט לא מהני לקינוח. אולם מעיקר הדין די בלעיסה, אך בלאו הכי אין ללעוס ולפלוט, משום הפסד אוכלים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תלט]

נא אפשר להדיח את פיו בכל מיני משקים, ואין צריך דוקא להדיחו במים. ואין צריך לבלוע המים, אלא יכול לפולטם אחר ההדחה. אבל יין לכתחלה אסור לפולטו משם הפסד אוכלים. ודי בהדחה פעם אחת. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמ]

נב מעיקר הדין אפשר לעשות הדחת הפה וקינוח בבת אחת, וכגון שישרה את הפת במשקין, ויאכל את הפת, ובלבד שיבליע בפת הרבה משקה. אך יותר טוב להיות כל אחד בפני עצמו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמא]

נג מי שיש לו נקבים בשיניו, או שהם שבורות ופרודות, ואכל גבינה, ויש לחוש שנשאר מחתיכת הגבינה בתוך הנקבים של שיניו, יש לו לחצוץ שיניו היטב לפני שיאכל מאכלי בשר. (תוך שש שעות). וכן ראוי לנהוג. אבל אחר ו׳ שעות, הגבינה כבר נתעכלה במקומה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמא. יחוה דעת חלק ג׳ סימן נח עמוד קפו. הליכות עולם חלק ז׳ עמוד מג]

נד כשהוא נוטל ידיו אחר אכילת גבינה [מים אמצעיים] אפשר ליטול בין בכלי בין שלא בכלי, ואין צריך בהם כח גברא. ויכול ליטול במים חמים שאין היד סולדת בהם, אך אין מועיל לרחוץ ידיו בשאר משקין, אלא דוקא במים. אולם בשעת הדחק כגון שהוא בדרך ואין לו מים, יטול בשאר משקין. ואין מועיל לשפשף ידיו בכותל, וכן היסח דעת פוסל בהם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמא]

נה נוטל ידיו עד הפרק השני של האצבעות, וישפיל ראשי אצבעותיו למטה, ובאגודל רוחץ עד פרק הראשון. ואין צריך נטילה מכלי, אלא יכול ליטול ידיו דרך הברז, או להכניס ידיו לכלי עם הכלי ולשפשף ידיו שם. ובדיעבד אין חציצה מעכבת בהם. ואחר הנטילה צריך לנגב כמו במים ראשונים. ויש אומרים שאין ליטול מים אמצעיים על הקרקע, כדין מים אחרונים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמב]

נו השותה חלב נוזלי מתוך כלי, ורוצה אחר כך לאכול בשר, ואפילו בשר בהמה, אין צריך נטילת ידים, ודי בהדחת הפה בלבד, ואינו צריך קינוח פיו בפת. [איסור והיתר עמוד תמג. יביע אומר ח״ו סי׳ ז׳ אות א׳. יחוה דעת חלק ג׳ סימן נח בהערה, עמוד קפד]

נז האוכל גבינה ביום, או בלילה כשיש שם אור חשמל, ואחר כך אוכל בשר, יש אומרים דכיון שהוא ביום אינו צריך ליטול ידיו, אלא די לו שיעיין בידיו היטב שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם. ורק בלילה באופן שאינו יכול לעיין היטב צריך לרחצם. ויש אומרים שגם ביום צריך ליטול את

ידיו, אף אם רואה שאין ידיו מלוכלכות, לפי שהגבינה נדבקת בלחלוחית הידים ולאו אדעתיה. והמנהג כסברא שניה. אך אם אין לו מים בסמוך ליטול ידיו, יסמוך על דעת מרן השלחן ערוך דביום אין צריך נטילה כלל. [איסור והיתר ג׳ עמוד תמד]

נח אם אכל גבינה על ידי מזלג או כף, ורואה שידיו נקיות, מעיקר הדין אינו צריך ליטול ידיו, בין ביום בין בלילה. ואמנם המנהג להחמיר ליטול הידים גם אם אכל על ידי מזלג. ומכל מקום בשעת הצורך כשאין לו אפשרות ליטול ידיו, יכול להקל לאכול בשר בלא שיטול ידיו תחלה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמה]

נט מי שנהג להחמיר על עצמו שלא לאכול בשר אחר גבינה אלא כעבור שעה או יותר, וידע שהוא נוהג כן בדרך של חומרא וחסידות, ימשיך במנהגו ותבוא עליו ברכה. ואם יש לו צורך לבטל מנהגו, יעשה התרה על שלא אמר ״בלי נדר״, ולאחר מכן יהיה מותר לו לאכול בשר אחר גבינה. אבל מי שנהג כן לפי שחשב שיש לאסור מן הדין אכילת בשר אחר גבינה כדין גבינה אחר בשר, יכול לבטל מנהגו בלי התרה כלל, ויאכל בשר אחר גבינה, על ידי נטילת ידים וקינוח, והדחת הפה. [איסור והיתר ג׳ עמוד תמו. הליכות עולם ח״ד עמוד כט]

ס מי שאכל מאכלי חלב, ואוכל אחר כך מאכלי בשר, לפי הדרך המבוארת בסעיפים הנ״ל, יש אומרים שצריך קודם לברך ברכה אחרונה על המאכלי חלב, ורק אחר כך יכול לאכול מאכלי בשר. ויש אומרים שרשאי לאכול מאכלי בשר גם בלא שיברך ברכה אחרונה על מאכלי החלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמז]

סא האוכל גבינה מעיקר הדין מותר לו לאכול אחר כך עוף בלי קינוח והדחה, ונטילת ידים, שלא הצריכו כל זה אלא בבשר בהמה וחיה. ומכל מקום יש שנהגו להחמיר גם באכילת עוף אחר גבינה, בקינוח והדחה ונטילת ידים. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמח]

סב מלצר המגיש את המאכלים לפני האורחים, ומגיש תחלה מאכלי חלב, ואחר כך מגיש בפניהם מאכלי בשר, אינו צריך ליטול ידיו, שלא הצריכו נטילה וקינוח אלא לאוכלים ולא למשמש אותם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמט]

סג מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר, צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכל עם הגבינה. וכל זה בחתיכה קטנה שחתך מן הככר כדי לאכול אותה עכשיו. אבל פת גדולה שהיא עומדת בין למאכלי חלב בין למאכלי בשר, וחתכו ממנה כדי לאכול הפרוסה עם הגבינה, נזהרין בה שלא תגע בגבינה, ולכן אין לחוש שמא נגעה בה הגבינה, ומותר לאוכלה עם בשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תמט]

סד סלטים שהיו על השלחן בארוחה בשרית, ונותרו מהם, אין ראוי לאוכלם בארוחה חלבית, אם לקחו מהם במזלג או בכף שאכלו בו בשר, שיש לחוש שנפל לתוכם שיירי בשר. אבל אם לקחו מהם בכף או במזלג המיוחד לסלטים, מותר לאכול הנשאר עם חלב, וכן ההיפך. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תנ]

סה אם אוכלים באמצעות כלים ולא באופן ישיר על השלחן, אין הדבר מעכב ליתן מפה על השלחן, ואפשר לאכול על אותו שלחן מאכלי בשר, ובערב מאכלי חלב בלי מפה, [לאחר שינקו את השלחן משיירי המאכל]. ויש שנהגו להחמיר בכל אופן, לייחד מפה למאכלי בשר, ומפה למאכלי חלב, שחוששין שמא נשארו על המפה שיורי בשר, ואחר כך כשיעמיד שם לחם וגבינה ושאר מאכלי חלב, ידבקו זה בזה, ויאכל בשר וחלב בבת אחת. ואמנם מעיקר הדין אם אוכלים את הבשר ואת הגבינה בתוך צלחות, ולא על השלחן ממש, אין איסור לאכול על אותה מפה, ודי להסיר את הפתיתים. [או״ה ג׳ עמוד תנא]

סו מפה שעוונית או ניילון שעל ידי ניגוב היטב יוצא כל הלכלוך הדבוק בה, יש להקל לאכול עליה בשר אחר גבינה, וכן להיפך לאחר המתנת שש שעות, אפילו אם המאכלים עצמם מונחים על המפה [ולאו דוקא שמונחים בצלחות], ובלבד שינקה היטב את המפה במטלית לחה להסיר את כל הנדבק, ואחר כך ינגב במטלית יבשה. וכל שכן אם אוכל באמצעות צלחות. ובשבת ויום טוב יש ליזהר שלא לנגב בחוזק במטלית לחה. ומפה שאפשר להשתמש בה בשני צדדים, וניכר הבדל בין הצדדים כדי שלא יתחלף, מותר להשתמש בה לבשר ולחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תנב]

סז שלחן המצופה בפורמייקה, מותר לאכול עליו בשר לאחר שאכלו עליו גבינה, אפילו אם המאכלים עצמם היו מונחים על השלחן, ובלבד שינקה היטב את השלחן. [שם עמ׳ תנג].

סימן פט (בסוף) – הכשר כלים לענין בשר וחלב

סח נהגו כל ישראל להיות במטבחיהם שתי מערכות כלים, בשרי וחלבי, ומסמנים הסכו״ם להבחין בין בשרי לחלבי, וישראל קדושים הם ומחמירים בכל זה. ונהגו לעשות הסימן בכלים של חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תנד]

סט יש המדקדקים ומייחדים שלשה סכינים, אחד לבשר ואחד לחלב ואחד לחתוך בו הלחם, ומנהג נכון הוא. ומכל מקום מעיקר הדין מותר לחתוך לחם בסכין בשרי, באופן שמקנחים את השומן שעל פני הסכין, כדי לאכול לחם זה עם חלב. וכן ההיפך. ולכן אם אין לו סכין מיוחד ללחם, רשאי

לחתוך לחם בסכין בשרית, אף שאוכל הלחם עם גבינה. אך ינקה היטב את הסכין שלא יהיה שומן דבוק עליו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תנה]

ע גבינה שחתכו אותה בסכין של בשר, והיה הסכין מקונח, לשם נקיות, הגבינה מותרת. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תנח]

עא מותר לבני עדות המזרח והספרדים להשתמש בכלי זכוכית המודחים היטב, בין למאכלי חלב, בין למאכלי בשר. ואף אם השתמשו בכוס הזכוכית בחלב רותח, מותר להשתמש בכוס זה לשתיה בארוחה בשרית, לאחר שטיפה והדחה, דכלי זכוכית אינם בולעים כלל, וכדעת מרן השלחן ערוך: ״שכלי זכוכית אינם בולעים כלל, ודי להם בשטיפה בעלמא״. אך צריכים תמיד ליזהר להדיח ולשפשף הכלים היטב בין בשר לחלב, [ואין לחוש לשכחה]. וגם האשכנזים הרוצים להקל בזה, יש להם על מה שיסמוכו אף לכתחלה, כי אף הרמ״א לא החמיר בכלי זכוכית אלא בפסח, משום חומרא דחמץ, מה שאין כן לגבי בשר בחלב. ומכל מקום הרוצה להחמיר לייחד כלי זכוכית לבשר וכלי זכוכית לחלב, תבוא עליו ברכה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תנט. שו״ת יביע אומר ח״ד חיו״ד סימן ה׳. הליכות עולם ח״א עמוד רפו. ואמנם דעת הרמב״ם דכלי זכוכית בולעים ופולטים, ומ״ש בדעתו בערך השלחן דאיירי רק לענין טבילת כלים, הנה בפירוש המשניות ע״ז פ״ה מי״ב מבואר להדיא דקאי לענין הכשר כלים. ועכ״פ למעשה אין לנו אלא דעת מרן הש״ע. ויש שטענו שכלי זכוכית בזמנינו בולעים קימעא, אולם אף אי נימא הכי הנה הר״ן בפ״ב דפסחים (דף ט מדפי הרי״ף) כתב כן ״דבליעתן מועטת״ ואפילו הכי התיר. וע״ע במה שכתבנו באוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס״ה עמוד שב].

עב כלי פיירקס ודורלקס שמבשלים בהם על האש, ובישלו בהם בשר, מותר לבשל בהם אחר כך מאכלי חלב, לפי מנהג הספרדים, וכדעת מרן השלחן ערוך. שגם כלים אלה אינם בולעים ואינם פולטים כלל. ובלבד שיזהרו תמיד להדיח ולשפשף הכלים היטב בין בשר לחלב, ואין לחוש לשכחה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תסא]

עג כלי פרפורי ופורצליין שנשתמשו בהם באיסור, ועברו יותר מי״ב חודש שלא נשתמש בהם, מאחר ואינם אלא כלי שני, מותר להשתמש בהם לאחר מעת לעת, ולרווחא דמילתא יש לעשות להם הגעלה ג׳ פעמים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תסא]

עד האוכל בשר ורוצה לשתות תה בכוס של חלב באופן שהכוס נקי ורחוץ, מותר גם לאשכנזים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תסב]

עה יש המייחדים את משטחי השיש שבמטבח, שצד אחד יהיה לחלב, להכין עליו מאכלים חלביים, והצד האחר יהיה למאכלי בשר. ואף שאין זה מצד הדין, מכל מקום ראוי למי שיכול לנהוג כן, מחשש לשיירי מאכל הנדבקים על השיש. [איסור והיתר ג׳ עמוד תסד]

עו פלאטה חשמלית שמשתמשים בה לשבתות וימים טובים לחימום מאכלים בשריים, ומצוי מאד שנוטף על הפלאטה מעט מהאוכל, אם רוצה לחמם בה לחם כדי לאכול בו גבינה, מותר על ידי ניקוי הפלאטה בלבד. [דהוי נ״ט בר נ״ט]. ואם רוצה לחמם בה מאכלי חלב בכלי, מותר, דכלי מכלי אינו בולע בלא רוטב. ואם רוצה לחמם על הפלאטה בורקס גבינה, היה מקום להקל בלא שום הכשר, אחר שהבלוע בפח הפלאטה נשרף על ידי ליבון, מכל מקום נכון להחמיר לשפוך רותחין מכלי ראשון על הפלאטה, ואחר כך להניח על הפלאטה בורקס חלבי. [איסור והיתר ג׳ עמוד תסד. ושם כתבנו להקל בזה, ומ״מ לכתחלה נכון להחמיר]

עז מותר לבשל על כיריים של גאז מאכלי בשר ומאכלי חלב, ואין צורך שיהיו כיריים נפרדים לבשרי ולחלבי. וגם אם גלש מהחלב על הכיריים [מקום האש], אין צריך להכשירם קודם שבא לבשל מאכל בשרי, דבודאי מה שנשפך על הכיריים נשרף וכלה, וגם בהדלקת הכיריים הרי הוא עושה ליבון קל, ועוד, דכלי מכלי אינו בולע אלא באמצעות רוטב, וממילא אין הקדרה המונחת על הכיריים בולעת מהכיריים. והוא הדין לחצובות כיריים חשמליים שעליהם מעמידים את הסירים, כיון שהאש שורפת גם את מה שנשפך על החצובה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תסז]

עח טוסטר העשוי משני חלקים, חלק עליון וחלק תחתון, ומניחים חתיכות בשר בין שני החלקים, אין אפשרות להכשיר את הטוסטר להניח בתוכו גבינה אלא על ידי ליבון, ולכן אין להשתמש בו לבשר ולחלב, אלא יש לייחד טוסטר לחלב וטוסטר לבשר, על ידי סימן. ויש מקילין להשתמש בטוסטר על ידי שיעטוף בנייר כסף את הלחם שבתוכו הבשר, באופן שהלחם אינו נוגע בטוסטר, ומדליקין את הטוסטר כרבע שעה קודם הנחת הפרוסה בתוכו. ואחר כך מניחים בתוכו פרוסת גבינה גם כן עטופה היטב בנייר כסף. וכל זה באופן שמנקים את הטוסטר היטב משיירי מאכל, וגם מקפידים שהנייר כסף לא יקרע בעת החימום. ובכל אופן נכון להחמיר בזה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תסח]

עט מיחם של מים חמים שמניחים אותו על הגאז או על הפלאטה בשבת, והוא מיוחד למים בלבד, אך פעמים שנותנים על המכסה מלמעלה עוגות בורקס של גבינה, ונמצא שמיחם זה נעשה לכלי חלבי, עם כל זה מותר לקחת מהמים שבתוכו לשתות תה או קפה בארוחה בשרית, ואין בזה כל חשש. אולם יש ליזהר שלא לתת עוגות עם מילוי בשר על מכסה המיחם, ואם רוצים להכשיר את המיחם להופכו לבשרי, צריך להגעיל את המיחם עם המכסה שעליו. ודי בהגעלה, שהולכים בכל כלי אחר רוב בליעתו, ורוב בליעת המכסה הוא על ידי אידים. וכן מיחם זה חייב הכשר לפסח, אף שרוב תשמישו למים חמים ולא לחמץ. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמ׳ תסט]. ואמנם כלי שרוב תשמישו היה בצונן, אף אם ידוע לנו שפעמים נתנו לתוכו רותחים, אין צריך להכשירו, ואף על פי שהרמ״א חשש לדעת המרדכי להצריך להכשיר כלים אלה לפסח, אנו אין לנו אלא דעת מרן שקבלנו הוראותיו. [יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים ח״ג חיו״ד, דף שנו טור ב].

פ המנהג כיום בבתים רבים לעשות במטבח שני כיורים, אחד לבשר ואחד לחלב. ומכל מקום אם מתארח באיזה דירה שאין בה שני כיורים, או מי שאין בביתו שני קערות מטבח נפרדות, מותר להדיח כלי בשר בקערה אפילו ברותחין, בתערובת חומרי ניקוי, ואחר כך להדיח באותה קערה כלי חלב ולהדיחן ברותחין, ואף על פי שיש שומן בעין בסירים ובצלחות של הבשר, שהרי ברוב פעמים אין מדיחים כלים ברותחים שהיד סולדת בהם, וגם רוב השימוש בכיור הוא על ידי חומרי ניקוי פגומים כמו מי סבון (אמה), וכדומה. [איסור והיתר ג׳ עמוד תעד. ואם היה שומן בעין לדעת מרן בעי׳ ששים. ואף דהוי כלי שני הא בב״ח חיישינן לדעת הרשב״א דגם כלי שני מבליע ומפליט. ולכן נכון לשטוף הכלים עם חומרי ניקוי פגומים, או במים פושרים]

פא מסנן הנמצא בפתח היציאה שבכיור, אף שלפעמים מערים עליו רותחים מכלי ראשון, ויש עליו שיירי לכלוך של בשר, מותר להניחו בכיור החלבי. וכן אם נתחלף לו המסננים של הבשרי והחלבי, אין בכך כלום. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תעח]

פב מותר להגעיל כלי בשר בכדי להשתמש בהם למאכלי חלב, וכן להיפך מכלי חלב לבשר, ואין לנו בני ספרד שום מנהג להחמיר בזה. אבל בני אשכנז נהגו להחמיר בזה, ואין להתיר בזה לאלו שנהגו להחמיר. ואף להמחמירים, אם הגעיל את כלי הבשר להכשירן לפסח, מותר להשתמש בהם אחר כך למאכלי חלב, וכן להיפך. וכן רשאי להגעיל כלי בשר על מנת לאכול בהם אוכלים הכשרים גם לבשר וגם לחלב (פרווה), ואם אחר זמן ירצה להשתמש בהם למאכלי חלב, שפיר דמי. [איסור והיתר ג׳ עמ׳ תעח. יבי״א ג/ד. ד/ה]

פג אם נזהרין שלא להגעיל הכלים אלא לאחר מעת לעת, אין להקפיד בהגעלת הרבה כלים ביחד, של בשר או של חלב, ואפילו לכתחלה מותר. ואין להגעיל כלי איסור בן יומו. אולם אם יש במים ששים נגד הכלי, מותר להגעיל אפילו כלי בן יומו. [איסור והיתר ג׳ עמו׳ תפ]

פד יש להתיר להכשיר את הדלפק מבשרי לחלבי, וגם למנהג האשכנזים בשעת הדחק יש להורות להיתר, אלא שיש להקפיד להעמיד שם תלמיד חכם הבקי היטב בהלכה בכל פעם שמכשירים את הדלפק מבשר לחלב, ולהיפך. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תפא]

פה אף על פי שמעיקר הדין אין צריך לייחד ליפה [סקווש-ברייט, או צמר פלדה] לשטיפת כלי בשר לחוד, ולכלי חלב לחוד, ואפשר להשתמש בליפה אחת הן לשטיפת כלי בשר והן לשטיפת כלי חלב, אחר שהמים מעבירים את כל שיירי האוכל, מכל מקום כבר נהגו רבים לייחד ליפה לשטיפת כלי חלב, וליפה לכלי בשר, ומנהג יפה הוא. [איסור והיתר ג׳ עמ׳ תפג]

פו מדיח כלים חשמלי, שמכניסים את כל הכלים לתוך המכונה, ולאחר שהמכונה נסגרת זורם על הכלים שטף מים רבים רותחים המעורבים בחומרי ניקוי, ואחר כך נעשית שטיפה שניה במים נקיים רותחים, אם מקפידים על כך שלא יכניסו לשם שיירי מאכל [קצת גדולים] בעין לתוך המכונה, ויש שם רק לכלוך ושומן שעל הצלחות והכפות, אפשר להשתמש במדיח כלים זה הן לכלי חלב והן לכלי בשר, בזה אחר זה. ואפילו בו ביום. אולם אם אין מקפידים בזה, ומכניסים לתוך מכונת המדיח כלים שיירי מאכל כמו חתיכות גדולות של בשר או פיצה, קשה להקל. [שיתכן וחתיכות אלה לא נפגמים בחומרי הניקוי המעורבים במים, וגם אין כאן נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא]. ומעיקר הדין יש מקום להקל בזה גם להדיח כלי בשר וכלי חלב ביחד, אך מהיות טוב היכא דאפשר יש להדיח כלי בשר לחוד וכלי חלב לחוד בה אחר זה. ובבתי מלון ומסעדות ציבוריים שקשה להשמר בזה, יש להצריך שיהיה להם ב׳ מדיחי כלים, אחד לבשר ואחד לחלב. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תפד. שוב יצא לאור שו״ת יביע אומר חלק י׳ ושם בחיו״ד סימן ד׳ כתב כדברינו]

פז תנור אפיה חשמלי, שצולים בו בשר או עוף, אסור לבשל או לאפות בו מאכלי בשר ומאכלי חלב באותו תא שבתנור, כיון שהאידים מוליכים את הטעם מאחד לשני ואוסרים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תצב]

פח תנור אפיה חשמלי, יש להתיר לאפות באותו תנור עוגות הממולאים גבינה, בתוך מגש אחר המיוחד למאכלי חלב, ובלבד שיעבור זמן של מעת לעת, ובתנאי נוסף שיסיק את התנור לפני האפייה כחצי שעה, [או שליש שעה] באופן שאם נשארה איזה זיעה בדפני התנור, תישרף כליל על ידי ההיסק. וכל זה באוכלים, [מפני שיש פוסקים רבים שסוברים שאין דין זיעה באוכלין], מה שאין כן במשקים כגון מרק וכיוצא, אין להתיר, אלא אם כן היתה הקדרה מכוסה היטב, שאז יש להתיר רק לאחר מעת לעת, ועל ידי היסק כאמור. ומכל מקום בדיעבד אפילו בתוך מעת לעת אפשר להתיר, אפילו בתבשיל לח. [איסור והיתר ג׳ עמ׳ תצב]

פט תנור שצלו בתוכו בשר, ובשעת הצלייה היה מונח בתוך התנור תבנית חלבית ריקה מתחת לתבנית הבשר, יש אומרים שהתבנית נאסרה, אף שלא היה בתוכה חלב, שהזיעה אוסרתה. ויש מתירים את התבנית. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תצד]

צ תנורים בעלי שני תאים המצויים בימינו, שיחדם אחד לבשר ואחד לחלב, אף שמחוברים ובשעה שאופה באחד גם השני מתחמם, מכל מקום מותר לאפות בתנור השני המין השני, ויש מחמירים שלא לאפות בהם בשר וחלב באותו זמן. [איסור והיתר ג׳ עמוד תצד]

סימן צ׳ – דין כחל

א אסרו חכמים לבשל הכחל [הדד של הבהמה] עם החלב שבו, בין של קטנה שלא הניקה עדיין, בין של גדולה, אלא אם כן יחתוך אותו בסכין לאורך ולרוחב [דהיינו שעושה בו חריצים] ויטיח בכותל את הכחל כדי להוציא מתוכו את כל החלב שבו. או שיחתכנו לחתיכות קטנות. ואמנם גם אז המנהג להקל לבשלו רק לבדו בלא בשר כלל. אך עם מים וירקות ושאר דברים מותר לבשלו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תצה]

ב למנהגינו אפשר לבשל הכחל לבדו גם במחבת או על ידי טיגון, או בפשטיד״א, ולאו דוקא בישול במים. והיינו אחר קריעה שתי וערב וטיחה בכותל. אך לדעת הרמ״א אין להקל לבשלו במחבת. וכן יש להחמיר בפשטידא אם הכחל לא נתייבש תחלה. וכתב הרמ״א, שנהגו בו היתר אם אינו במחבת, אבל במחבת דינו כבישול. [או״ה ג׳ עמוד תק]

ג מה שאמרו דצריך טיחה בכותל להוציא החלב שבכחל [לפי המבואר לעיל], לאו דוקא טיחה בכותל, אלא היינו שצריך לסוחטו בחזקה. ואם קרעו בכמה מקומות [בכחל] שתי וערב על פני כולו, עדיף יותר מטיחה בכותל, שבאופן כזה החלב שבו יוצא יותר מטיחה בכותל. וכל שכן אם חותכו לחתיכות קטנות דעדיף טפי. ומכל מקום יש לסוחטו ביד היטב ולרחצו יפה, כי שמא יש עוד חלב הנחבא בגומות הקטנות, ועל ידי זה יצא מכל חשש. [ילקוט יוסף איסור והיתר ג׳ עמ׳ תקא].

ד כחל שנתבשל בפני עצמו [בלא בשר אחר] בלא קריעה מותר לאוכלו. אבל אם בשלו עם בשר אחר, צריך שיהיה בתבשיל ששים כנגד הכחל, והכחל עצמו מצטרף לביטול, ואז התבשיל מותר והכחל אסור. ואם היה פחות מששים הכל אסור. ואם נפל לקדרה אחרת אוסר אותה ומשערין בו כבראשונה, שהכחל עצמו שנתבשל נעשה כחתיכה אסורה. [ומכל מקום הכחל מצטרף לששים לביטול], דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה באיסור דרבנן. ולכן בשר עוף שנפל לחלב רותח, ולא היה ששים כנגדו, ואחר כך שוב נפל בשר העוף לתבשיל, אין צריך ששים כנגד כל הבשר, שמאחר והוא איסור דרבנן, לא אמרינן באיסור דרבנן ״חתיכה נעשית נבילה״, גם בבשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר ג׳ עמוד תקב]

ה היכא שהיה ששים כנגד הכחל חוץ מהכחל עצמו, גם בזה הכחל עצמו נשאר באיסורו, דלאו דוקא בשנפל לתוך נ״ט אמרו שהוא עצמו אסור, אלא אפילו נפל לתוך מאה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תקו]

ו כחל שנתבשל ונאסר [לפי המבואר לעיל] מותר בהנאה, דלא אסרוהו אלא באכילה. [שם].

ז כחל שנפל לתוך קדרה של חלב רותח, צריך ששים חוץ מן הכחל לבטלו, שאין החלב שבו ניכר ונודע כדי שנקל ונשער אותו לבטל את הבשר. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תקו]

ח אם צולה את הכחל לבדו, די בקריעה שתי וערב בלא טיחה בכותל. [איסור והיתר ג עמ׳ תקו].

ט אין צריך לייחד שפוד מיוחד לצליית הכחל, אלא אפשר לצלותו בשפוד שצלו בו בשר. ויש מקומות שמחמירים בזה, ונהרא נהרא ופשטיה. [איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תקז]

י כחל שצלוהו אצל האש והוא עדיין חם, מותר להניחו בקדרה שיש בתוכה חתיכות בשר צלי רותח, ואין לחוש שהכחל יבלע מהבשר, דלא נהגו להחמיר אלא בבישול ממש עם בשר ולא בהנחה על בשר רותח. ודוקא שצלוהו כדינו, דהיינו שקרעוהו שתי וערב, אבל אם עבר וצלאו בלא קריעה מועטת, לכתחלה אסור, ובדיעבד מותר. [או״ה כרך ג׳ עמוד תקז].

יא אם צלו את הכחל כדינו כנז׳, ואחר כך מצאו בתוכו גומות מלאות בחלב, אין לחוש לזה משום בשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תקח]

יב מותר לחתוך כחל רותח בסכין בשרי, וכל שכן כחל חי, אף על פי שהכחל מלא חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ עמוד תקח]

יג לצלות כחל או למולחו עם בשר, דינו כדין צליית ומליחת כבד עם בשר. דהיינו דלכתחלה אסור חוץ מאם יניחו תחת הבשר, ובדיעבד מותר בכל אופן. [או״ה ג׳ עמוד תקט]

יד חתיכת בשר שנפל עליה טיפת חלב, וניער או כיסה מיד, בודאי שאם יש ששים נגד החלב, גם החתיכה עצמה מותרת. [ילקוט יוסף איסור והיתר עמ׳ קלו. יביע אומר ח״ג חאו״ח סי׳ כד אות ח]

טו בשר עוף שנפל לחלב רותח, ולא היה ששים כנגדו, ואחר כך שוב נפל בשר העוף לתבשיל, אין צריך ששים כנגד כל הבשר, שמאחר והוא איסור דרבנן, לא אמרינן באיסור דרבנן ״חתיכה נעשית נבילה״, גם בבשר בחלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר עמוד קלז]

טז קדירה של בשר שאינה בת יומא, ובישלו בה מים או ירקות, ותחבו לתוכה כף חלבית בת יומא, אף שלכתחלה יש להגעיל את הקדרה, מכל מקום בערב שבת, ובשעת הדחק, יש להקל לבשל בקדרה זו. ואם נשאר מהתבשיל לימי החול, ודאי דשרי לאחר שהותר. [יביע אומר חלק ו׳ חלק יורה דעה סימן ד׳

אות ג].

סימן צב עד סימן צח – עוד מהלכות בשר בחלב

א שתי כפות של בשר שהיו מונחים בתיבה אחת, האחת בת יומא, בתוך מעת לעת, אלא שעבר עליה לינת לילה אחד, והאחרת אינה בת יומא, ובטעות לקחו אחת מהן, והגיסו בה דייסא של חלב שהיתה בקדרה רותחת, העיקר לדינא להקל בזה, שיש כאן ספק ספיקא, שמא הגיסו בכף שאינה בת יומא, ואת״ל בכף שהיא בת יומא, שמא הלכה כרבינו תם שלינת לילה אחד פוגמת, וספק ספיקא מעליא הוא. [שו״ת יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים חלק א׳ חלק יורה דעה סימן יד, דף שיז טור א׳].

ב קדרה שהרתיחו בה חלב ביום א׳ בבוקר, וביום שני בבוקר טעו ובישלו בה בשר, ויש ספק אם עברו 24 שעות משעה שהחלב הרותח היה בקדרה, יש להתיר התבשיל. [שו״ת יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים חלק יורה דעה סימן טו, דף שיח טור א׳].

ג קדרה של חלב, ספק אם היתה בת יומא (תוך מעת לעת), או לא, שהרתיחו בה מים לשטיפת והדחת כלים, ונפלה חתיכת בשר לתוך המים הרותחים, ועד שהספיקו להסירה משם עברו כשיעור שתי דקות, יש להתיר חתיכת בשר זו. [שו״ת יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים חלק א׳ חלק יורה דעה סימן טו. ושם מבואר עוד כמה טעמים להקל].

ד אם נזהרים שלא להגעיל הכלים אלא לאחר מעת לעת, אין להקפיד בהגעלת הרבה כלים ביחד, של בשר או של חלב, ואפילו לכתחלה מותר. ואין להגעיל כלי איסור בן יומו.

ה יש להתיר להכשיר את הדלפק מבשרי לחלבי, וגם למנהג האשכנזים בשעת הדחק יש להורות להיתר, אלא שיש להקפיד להעמיד שם תלמיד חכם הבקי היטב בהלכה בכל פעם שמכשירים את הדלפק מבשר לחלב, ולהיפך. [ילקוט יוסף איסור והיתר עמוד קמד]

ו מותר לכתחלה לבשל מאכל שאינו לא בשרי ולא חלבי (פרווה), בקדרה בשרית נקיה אף שהיא בת יומא, ולאכול תבשיל זה עם מאכלי חלב, שהעיקר לדינא כדעת מרן הבית יוסף בבדק הבית, שמותר לגרום אף לכתחילה לנותן טעם בר נותן טעם דהיתרא. ולכן מותר לכתחלה לאפות פת בכלי של בשר בן יומו, על דעת לאכול הפת עם מאכלי חלב, או לטגן ביצה במחבת בשרי בן יומו, בשמן חדש, על מנת לאכול אחר כך את הביצה עם גבינה, ואין בזה איסור כלל. וכן מותר לבשל אורז בקדרה של בשר בת יומא, ויאכל את האורז עם לבן או חמאה, שזהו נותן טעם בר נותן טעם, שהבשר נתן טעם בקדרה, והקדרה נתנה טעם באורז, ועדיין היתר גמור הוא. וכיון שהוא טעם קלוש ביותר, ואפילו משהו אין בו, מותר לאכול האורז עם חלב. ואפילו יודע מראש שעתיד לתת לבן או חמאה באורז לאחר בישולו, מותר לבשל האורז בקדרת בשר בת יומא, שלכן התירו הפוסקים דבר זה אף לגבי חמץ, אף על פי שאיסורו במשהו, ולכן אף כאן מותר לכתחלה לבשל אורז בקדרת בשר בת יומא, על מנת שאחר כך יאכל האורז בכלים של חלב, עם חמאה.

[הנה רבינו שמשון כתב, שמותר לחתוך לחם בסכין בשרי, כדי לאכול הלחם עם חלב, ונימק זאת להדיא משום דהוי נ״ט בר נ״ט דהיתרא. ומבואר שהתיר כן לכתחלה. והובא בב״י סי׳ פט. ואין לומר דטעם היתרו מסיבה אחרת, אחר שנימק להדיא דטעמו משום נ״ט בר נ״ט. גם בתשובת הרשב״א ח״א סי׳ תקטז כתב, דנ״ט בר נ״ט שרי לכתחלה. וכ״כ הב״י בבדק הבית (סי׳ צה). וכ״ד שערי דורא, מהר״א אבן טאווה, ובית דוד, ומהר״י עייאש, ערך השלחן, שו״ת ויאסוף שלמה, פני דוד פאפו, ועוד. ואף שיש חולקים, כיון שהוא מילתא דרבנן, וכן נראה פשטות דברי מרן בסי׳ פט, ובבדק הבית, לפיכך כן עיקר לדינא לדידן. וראה באיסור והיתר מהדורת תשמ״ז, עמוד קמח, ובילקו״י איסור והיתר כרך ג׳ עמו׳ כט, ועמוד תכ, ובילקו״י תפלה א׳ מהדו׳ תשס״ד, עמ׳ קמט. וביבי״א ח״ח סי׳ ד׳ עמ׳ ערב. וח״ט סי׳ ד׳ עמ׳ ערב. ובהליכות עולם ח״ד עמ׳ עד].

ז נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, שכתבנו להתיר לכתחלה, לא רק אם היה הטעם הראשון בכלי והטעם השני באוכל שנתבשל בו, אלא אפילו אם היה הטעם הראשון באוכל, ומן האוכל ההוא נפלט טעם באוכל אחר, הרי המאכל השני נידון כנ״ט בר נ״ט, ומותר לאוכלו בחמאה, שכן מוכח מדברי הראשונים. גם דין נ״ט בר נ״ט הוא אפילו בשעת הבישול, כגון טיפת חלב שנפלה על הקדרה שמבשלים בה ירקות, כנגד הרוטב, מבחוץ, מותר לבשל את הירקות לאחר מכן בכלי אחר עם בשר. [הליכות עולם ח״ד עמ׳ עט].

ח מחבת של בשר שטעו וטיגנו בו מאכלי גבינה, ונשארו בה שיירי גבינה, ושהו בה מעת לעת, ולפני שיכשירו את המחבת שכחו וטיגנו בה מאכל היתר, יש להתיר המאכל.

ט אם אין בביתו שני קערות מטבח נפרדות, האחת לבשר ואחת לחלב, מותר להדיח כלי בשר בקערה אפילו ברותחין, ואחר כך להדיח באותה קערה כלי חלב ולהדיחן ברותחין, ואף על פי שיש שומן בעין בסירים ובצלחות של הבשר. ומכל שכן כשיש עמהם מי סבון (אמה). [איסור והיתר כרך ג׳ דין הכשר כלים. איסור והיתר מהדורת תשמ״ז עמוד קנ].

י אין לשין עיסה בחלב, שמא יבוא לאכלה עם בשר, ואם לש אפילו בשוגג, הפת אסורה, אפילו לאכלה לבדה. ואם יש בעיסה שיעור לבטל את החלב, מותר לערב החלב בעיסה, ואין בזה מבטל איסור לכתחלה. [איסור והיתר מהדורת תשמ״ז עמ׳ קנג]

יא יש אומרים שאם אפה פת עם חלב יותר משיעור אכילה אחת, רשאי לחלק הלחם למשפחות הרבה, שיתן לכל המשפחה מספר ככרות הצריכות לחם לסעודה אחת, ויש חולקים. וכן עיקר. [איסור והיתר מהדורת תשמ"ז עמ' קנד]

יב יש אומרים שאם נותן בפת כל כך גבינה עד שניכר שהפת עם גבינה, כגון שהפת נעשית לצהובה, או שעשה סימן והיכר אחר, וכגון ששינה מצורת הפת, מותר לאפותה עם חלב. ויש אומרים שכל זה בעושה לעצמו, אבל למכירה אין להתיר ע"י סימן והיכר, מפני האורחים הבאים ממקום אחר. ומכל מקום בדבר שכבר דשו בו רבים במקומות רבים כמו בבורקס, אין לאסור לעשותם עם גבינה. [איסור והיתר מהדורת תשמ"ז עמוד קנד]

יג אף על פי שאסרו חז"ל ללוש עיסה בחלב, פן יבא לאכול הפת עם בשר, מכל מקום מותר ללוש עיסה של עוגה מתוקה בסוכר עם חלב או חמאה, שאין דרך לאכול עמה תבשיל של בשר מפני מתיקותה. וכן מותר לעשות שוקולד עם חלב או חמאה, אלא שיש לרשום על נייר העטיפה של השוקולד שהוא עם חלב. [או"ה שם עמ' קנה. הליכות עולם ח"ז עמ' מז].

יד יש מי שאומר שאם כבר לש הפת עם החלב, יכול לבשל הפת עם חלב ותהיה מותרת באכילה, אבל העיקר לדינא שכיון שנאסר, יותר לא יוצא מאיסורו, גם אם יבשלנו. [שם]

טו מה שאסרו ללוש עיסה בחלב, כל זה שאופה פת יותר מכדי שיעור אכילה אחת, [ולא עשו היכר כנהוג] אבל אם אופה שיעור מועט כדי אכילה אחת, מותר ללוש העיסה בחלב, גם בלי היכר. [ספר חידושי דינים בעניני איסור והיתר מהדורת תשמ"ז עמוד קנו].

טז פת שנילושה בחלב ונאסרה [באופן שלא עשו היכר כנהוג] — שמא יאכלנה עם בשר, — אסור גם למוכרה לגוי, שמא ימכרנה לישראל, אלא אם כן יבצע כל ככר לשתים שבאופן כזה אין לחוש שמא ימכרנו לישראל, שאין דרך ישראל ליקח לחם פרוס מגוי. וכן מותר לכולי עלמא למכור פת איסור לנכרי על ידי שיבצע כל ככר לשנים, (ואין צריך שיתן גם לפועליו). [יביע אומר ח"א חיו"ד סי' ה. ח"ב סי' ג' אות ב', חלק ג' חיו"ד סי' ה. ובתוספת בהליכות עולם חלק ז' עמוד נ']. ויש מי שכתב שאפילו אם יבשל את הפת בחלב באופן שיהיה ניכר שיש בפת חלב, אין להקל. אולם המיקל בזה יש לו ע"מ שיסמוך, והיינו רק לשיעור מועט כדי שיאכל הפת בו ביום, אבל בפת מרובה שנשאר כולו אצל בעל הבית שעבר ולש פתו עם חלב אין להתיר על ידי בישול. [יביע אומר חלק י' בהערות לרב פעלים ח"ב חיו"ד סימן יא, עמוד שלו, והביא דברי הגרי"ח שהחמיר בזה, שכיון שכבר נאפה אין לו תקנה אחר שכבר נאסר. אולם יש צדדים להתיר בכה"ג. והמיקל יש לו על מה לסמוך. ומ"ש הרהמ"ח בשם הפרי תאר שימכרנו לעכו"ם, ואף דבעלמא חיישינן שמא יחזור וימכרנו לישראל, הכא איכא ס"ס, שמא לא ימכרנו לישראל, ושמא לא יאכלנו בבשר. ע"כ. נראה שיש צדדים להקל בס"ס כזה, אף שי"ל דהו"ל כעושה ס"ס בידים. וצ"ע]..

יז אם נשפך חלב על ככרות לחם רבים מאד, יש אומרים שהככרות נאסרו כולם גזרה שמא יאכלם עם בשר, ולדינא, יש לחלק הככרות להרבה בעלי בתים, כשיעור שיאכלו בו ביום, שהוא שיעור מועט, באופן שרחוק הדבר שישכח ויאכלם עם בשר, או שיעשה סימן בככרות הלחם, כגון שימשח אותם בחמאה וגבינה, שיהיו ניכרים לעין. ואין זה דומה להלש עיסה גדולה בחלב, שכל הפת אסורה, דשאני הכא שנעשה כן אחר האפיה בלא כוונה, ובאונס. [יביע אומר ח"י בהערות לרב פעלים חיו"ד סי' יא דף שטו טור ב']..

יח פת שאפאו עם הצלי בתנור אחד, אסור לאכול פת זו בחלב, והני מילי בתנור קטן, אבל בתנור גדול המחזיק שנים עשר עשרונים, (שהוא יותר מ-19 קילו), ופיו פתוח, מותר. ותנור כזה אינו מצוי אצלינו. ודגים שאפו אותם בתנור אפיה של ימינו יחד עם בשר, הן הבשר והן הדגים אסורים באכילה. [ספר חידושי דינים בעניני איסור והיתר מהדו' תשמ"ז, עמ' קנז]

יט חלב שנפל למים, והיה במים ששים לבטל החלב, יש אומרים שמותר אף לכתחלה לבשל במים האלו תבשיל של בשר, ואין בזה משום: אין מבטלים איסור לכתחלה. ומכל מקום נכון להחמיר לכתחלה במים שמצויים ביותר. אולם אם נפל מן המים לתוך קדרת הבשר, אין לאסור התבשיל, אפילו אם אין ששים בקדרה כנגד המים, שהרי כבר נתבטל במים. [ספר חידושי דינים בעניני איסור והיתר מהדורת תשמ"ז עמוד קסה]

כ מה שיש נוהגים לתת החמין של שבת מערב שבת לתוך התנור שבמאפיית הלחם הציבורי, ולוקחים החמין למחרת בשבת, והקדרה שיש בה בשר היתה מכוסה היטב, מותר לעשות כן אף לכתחלה. והלחם שאופין בתנור לאחר מכן מותר לאוכלו אף עם גבינה, (וגם אין בזה משום איסור הטמנה). [חידושי תורה בעניני איסור והיתר עמוד קפ]

כא התוחב כף חולבת לתוך קדירה של בשר, או ההיפך, משערים בכל מה שנתחב בקדירה. ויש מי שאומר שאם הכף של מתכת משערים בכולו, משום דחם מקצתו חם כולו. והעיקר כסברא ראשונה. ותבשיל של אורז עם חלב, והאורז היה משונים גרם, והחלב עשרים גרם, נמצא שבכל עשרה גרם יש שמונה גרם אורז ושני גרם חלב, ותחת כף בתבשיל הזה, שכמות הכף עשרה גרם, נמצא שבלע שני גרם מתוך התבשיל, ואחר כך טעה ותחב הכף בתבשיל של בשר, אם יש ששים פעם בתבשיל הבשר נגד שני גרם של החלב, מותר. [ש"ע סי' צד ס"א. ילקו"י איסור והיתר כרך ב' במבוא עמוד י'. ירחון קול תורה אב תשס"ג עמוד לח. יביע אומר חלק י' דף שכ סוף טור א']..

כב צנון או סלק שחתכם בסכין של בשר בן יומו, אסור לאוכלם בחלב עד שיטול ממקום החתך כדי נטילת מקום, שהוא כעובי אצבע, או שיטעמנו ואם לא יהא בו טעם בשר, מותר בהדחה. והיינו שגם בדבר חריף אם אינו בן יומו צריך כדי נטילת מקום. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ במבוא עמוד יב, קול תורה אב תשס״ג עמוד לט].